

 25—30 oktober

Debatter m. m.

	Sid.
Fredagen den 25 oktober	
Meddelande om enkel fråga av herr Thunborg (vpk) ang. bestämmelserna om arbetstillstånd för vissa invandrare.....	4
Tisdagen den 29 oktober	
Svar på interpellation av herr Werner (h) ang. möjlighet att överklaga barnavårdsnämnds beslut rörande fosterhem.....	5
Interpellationer av:	
fru Sundberg (h) ang. åtgärder mot brandrisker vid användning av syntetiskt material	7
herr Johansson i Skärstad (cp) ang. de mindre tätorternas framtid inom de nya storkommunerna	8
Meddelande om enkel fråga av herr Ohlin (fp) ang. utvecklingen av sysselsättningen inom den svenska industrin samt de statliga affärsverken och bolagen	9
Onsdagen den 30 oktober	
Vissa ändringar i uppbördsförordningen m. m.	11
Rätt till skattefri avsättning av medel till egen pensionsfond	19
Höjning av inkomstgränsen för skattefrihet beträffande vissa studerande från Finland.....	21
Ökad rättssäkerhet i skatteärenden m. m.	21
Vissa alkoholpolitiska frågor.....	25
Privata sjuk- och vårdhem	48
Interpellation av herr Thylén (h) ang. anvisande av statliga medel för Lutherhjälpens och Röda korsets hjälpverksamhet	49

Samtliga avgjorda ärenden**Onsdagen den 30 oktober**

<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 143, om upptagande av allergologin som självständig specialitet.	10
— nr 144, ang. professur i oral kirurgi vid odontologisk fakultet.	10
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 48, ang. vissa ändringar i uppborädsförordningen m. m.	11
— nr 49, ang. beskattningen av idrottspriser.	19
— nr 51, om rätt till skattefri avsättning av medel till egen pensionsfond.	19
— nr 53, om höjning av inkomstgränsen för skattefrihet beträffande vissa studerande från Finland.	21
— nr 55, om ökad rättssäkerhet i skatteärenden m. m.	21
— nr 56, ang. vissa alkoholpolitiska frågor	25
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 50, om införande av försäkring för begravningshjälp för utländsk medborgare som vistas i Sverige.	48
— nr 51, ang. privata sjuk- och vårdhem.	48
— nr 52, om befrielse för hemvärnsmän i vissa fall från repetitionsövning.	49

Fredagen den 25 oktober

Kl. 14.00

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr förste vice talmannen.

§ 1

Justerades protokollet för den 17 innevarande oktober.

§ 2

Föredrogs var för sig följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till lagutskott motionen nr 1235;

till statsutskottet motionen nr 1236; och

till lagutskott motionen nr 1237.

§ 3

Föredrogs var för sig följande, vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda men då bordlagda interpellationsframställningar, nämligen av:

fru *Ryding* (vpk), till herr statsrådet och chefen för civildepartementet angående kvinnornas ställning inom statsförvaltningen,

herr *Wikner* (s), till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående kommunikationerna i Norrland,

herr *Wedén* (fp), till herr statsrådet Wickman angående Sveriges EEC-politik, och

herr *Larsson* i Borrby (cp), till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående informationen om mervärdesskatten.

Kammaren biföll dessa framställningar.

1* — *Andra kammarens protokoll 1968. Nr 33*

§ 4

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtanden:

nr 143, i anledning av motioner om upptagande av allergologin som självständig specialitet, och

nr 144, i anledning av motion angående professor i oral kirurgi vid odontologisk fakultet;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 48, med anledning av motioner angående vissa ändringar i uppbördsförordningen m. m.,

nr 49, med anledning av motioner angående beskattningen av idrottspriser, nr 51, i anledning av motioner om rätt till skattefri avsättning av medel till egen pensionsfond,

nr 53, med anledning av motion om höjning av inkomstgränsen för skattefrihet beträffande vissa studerande från Finland,

nr 55, med anledning av motioner om ökad rättssäkerhet i skatteärenden m. m., och

nr 56, med anledning av motioner angående vissa alkoholpolitiska frågor; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 50, i anledning av motion om införande av försäkring för begravningshjälp för utländsk medborgare som vistas i Sverige,

nr 51, i anledning av motioner angående privata sjuk- och vårdhem, och

nr 52, i anledning av motioner om befrivelse för hemvärnsmän i vissa fall från repetitionsövning.

§ 5

Tillkännagavs, att följande Kungl.

Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 139, med förslag till lag om ändrad lydelse av 128 § byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385), m. m., och

nr 143, med förslag till lag angående ändring i lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse, m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 6

Meddelande om enkel fråga

Meddelades, att herr talmannen till-

stälts en enkel fråga av herr *Thunborg* (vpk) till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående bestämmelserna om arbetstillstånd för vissa invandrare.

§ 7

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 14.02.

In fidem

Sune K. Johansson

Tisdagen den 29 oktober

Kl. 16.00

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr förste vice talmannen.

§ 1

Justerades protokollet för den 18 innevarande oktober.

§ 2

Herr förste vice talmannen meddelade, att herr Hamrin i Jönköping enligt till kammaren inkommet läkarintyg vore sjukskriven under tiden den 16 innevarande oktober—den 10 nästkommande december.

Herr Hamrin i Jönköping beviljades ledighet från riksdagsgöromålen under angivna tid.

§ 3

Svar på interpellation ang. möjlighet att överklaga barnavårdsnämnds beslut rörande fosterhem

Ordet lämnades på begäran till

Statsrådet fru **ODHNOFF**, som yttrade:

Herr talman! Herr Werner har i en interpellation frågat socialministern om han vill medverka till en sådan skyndsamt ändring av barnavårdslagen att barnavårdsnämndernas förhandsgranskning och beslut angående fosterhem kan överklagas. Enligt fastställd ärendefördelning ankommer det på mig att besvara interpellationen.

Med anledning av ett nyligen inträffat fall har justitieombudsmannen Alfred Bexelius hos Kungl. Maj:t begärt en skyndsamt utredning av frågan om sådan ändring av barnavårdslagen att bar-

navårdsnämnds förhandsgranskning av ifrågasatt fosterhem kan överprövas. Justitieombudsmannen framhåller att vad som förevarit i det av honom handlagda fallet visar behovet av lagändring beträffande förhandsgranskningar av fosterhem. Enligt hans mening bör därför frågan tas upp till särbehandling utan att man avvaktar resultatet av den pågående översynen av den sociala vårdlagstiftningen.

Justitieombudsmannens framställning kom in till socialdepartementet den 30 september 1968. Med anledning av denna utarbetas för närvarande inom departementet en promemoria med förslag till erforderliga ändringar i barnavårdslagen. Promemorian kommer att sändas ut på skyndsamt remiss.

Vidare anförde:

Herr **WERNER** (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet fru Odhnoff för det positiva svaret. Man kan säga att min fråga har blivit med ja besvarad; departementet har tagit sig an en lagändring på denna punkt och kommer därmed att fylla en lucka i barnavårdslagen.

Statsrådet åberopade en hemställan från justitieombudsmannen, i vilken JO relaterat ett speciellt fall, och jag ber nu att helt kort få redogöra för det fallet. Det gällde en ensamstående kvinna med ett barn, som två gånger fått avslag på ansökan att adoptera ett koreanskt barn. Den ena ansökan var ingiven över socialstyrelsen, den andra var ställd direkt till barnavårdsnämnden i en mellansvensk stad. Denna kvinna fick mycket goda vitsord och var bland annat beredd att tidvis lämna sitt förvärsarbete

Svar på interpellation ang. möjlighet att överklaga barnavårdsnämnds beslut rörande fosterhem

för att dra försorg om detta nya barn. Men hon fick sin ansökan avslagen därför att hon var ensamstående.

Socialstyrelsen har nu upplyst att det inte föreligger något lagligt hinder för ensamstående att adoptera barn eller att ta fosterbarn, och praxis är mycket skiftande ute i våra kommuner. Men någon möjlighet för sökande att överklaga finns inte, utom i sådana fall då det gäller ett visst speciellt barn. I andra fall kan barnavårdsnämnds förhandsgranskning och beslut inte överklagas.

Det är ytterligt beklagligt att ha en skiftande praxis i frågor av detta slag. En sökande kan också bli diskvalificerad på rent osakliga grunder, t. ex. på grund av personliga motsättningar, men saknar möjlighet att överklaga beslutet. Därför är det bra att denna fråga nu har tagits upp.

Statsrådet fru Odhnoff återopade som sagt här JO:s hemställan till Konungen, vilken inkom den 30 september, alltså för knappt en månad sedan. Man kan måhända då lätt bibringas den uppfattningen att Konungen handlar mycket snabbt och att Konungens kvarnar mal raskt, men i JO:s inlaga anföres att det har ingivits en liknande hemställan redan 1967.

JO uttalar bl. a. följande: »Jag har redan i annat sammanhang uppmärksammat, att förhandsgranskningar av tilltänkta fosterhem ofta förekommer och att de beslut som barnavårdsnämnderna meddelar i sådana ärenden ej kan överklagas. Med anledning härav har jag i framställning till Eders Kungl. Maj:t den 3 april 1967 (se ämbetsberättelsen 1968 s. 457 ff) hemställt, att bestämmelserna på området måtte ändras så att frågan om förhandsgranskningar av tilltänkta fosterhem blir lagligen reglerad och så att barnavårdsnämndernas ställningstaganden i sådana frågor kan överklagas — — —.»

Det aktuella uttalandet gjordes alltså redan den 3 april 1967. Och går man

ännu längre tillbaka i tiden finner man att socialstyrelsen i yttrande den 21 mars 1966 till riksdagens andra lagutskott framhållit angelägenheten av att systemet med förhandsgodkännande av fosterhem reglerades och att möjlighet infördes att överklaga beslut i ärenden av detta slag. Saken har alltså varit på tapeten avsevärt tidigare än den 30 september i år, och det är detta jag velat bringa till kännedom. Men som sagt: vi hälsar med stor tillfredsställelse att en lucka i barnavårdslagen nu tycks bli igentäppt.

Statsrådet fru ODHNOFF:

Herr talman! Jag kan nämna att den framställning, som JO i april 1967 gjorde till Kungl. Maj:t, har överlämnats till socialutredningen. Denna utredning har ju i uppdrag att se över hela det lagstiftningskomplex som rör de sociala vårdlagarna. Framställningen överlämnades i mars i år till utredningen.

Herr WERNER (h):

Herr talman! Det statsrådet Odhnoff nu sade är alldeles riktigt. Men departementet borde väl redan den gången ha kunnat göra en sådan bedömning som nu görs, nämligen att det härvidlag var plats för en särreform och att den stora översynen av vår sociallagstiftning inte behövde inväntas.

Emellertid är jag, som jag tidigare sade, tacksam för att det nu blir en särbehandling av frågan. Jag tror att en ändring av lagen på denna punkt även bör kunna stimulera till en omfattande adoption av barn från u-länder, och detta synes mig vara en fin form för u-landshjälp. Hjälpen får visserligen begränsad omfattning, men den blir mycket betydelsefull för de individer det gäller. Jag tror också att dylik adoption över gränserna är ett mycket väsentligt fredsarbete. Många psykologiska skäl talar för att konfrontationer mellan människor av skilda folkslag inom famil-

Interpellation ang. åtgärder mot brandrisker vid användning av syntetiskt material
 jerna så att säga verkligen kan bidra till att stävja rasism och annat otyg.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till lagutskott propositionen nr 139, med förslag till lag om ändrad lydelse av 128 § byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385), m. m.; och

till bankoutskottet propositionen nr 143, med förslag till lag angående ändring i lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse, m. m.

§ 5

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 143 och 144, bevillningsutskottets betänkanden nr 48, 49, 51, 53, 55 och 56 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 50—52.

§ 6

Interpellation ang. åtgärder mot brandrisker vid användning av syntetiskt material

Ordet lämnades på begäran till

Fru SUNDBERG (h), som yttrade:

Herr talman! De senaste årens lika iögonenfallande som snabba produktutveckling inom plast- och textilindustrin har bidragit till att ge såväl plasten i alla dess former som en mängd olika syntetiska textilmaterial en central betydelse för utformningen av vår moderna produktionsteknik. Detta betyder i sin tur att vår framtida miljö till stor del kommer att formas av den ökade användningen av dessa nya material på en mängd olika områden.

Inom byggnadsbranschen används plasten numera för både golv-, rör- och väggbeklädnadsändamål. Lika vanlig

har plasten blivit i heminredningsbranschen, där också de syntetiska textilerna spelar en mycket betydelsefull roll. Samma förhållanden råder inom konfektionsindustrin. Pågående stora forskningsinsatser ger ständiga rapporter om nya och intressanta rön som tycks peka fram mot en ökad användning av nya syntetmaterial inom olika delar av produktionen.

Samtidigt som denna explosionsartade utveckling har skapat en mängd nya och positiva möjligheter för såväl producenter som konsumenter rymmer den också vissa komplikationer som ger all anledning till oro. Alarmerande rapporter om s. k. brandfarliga plaster och om de olika syntetmaterialens höggradiga lättantändlighet har gång på gång och senast under denna höst givit tillräckligt underlag för en sådan oro. Att dessa material kan ge upphov till en oerhört snabb och svårbemästrad brandutveckling har inte minst bekräftats av ett antal skrämmande olyckor. Skolbranden i Nora 1966 kan nämnas som ett särskilt tragiskt exempel.

Berörda myndigheter har naturligtvis inte stått opåverkade av dessa händelser. Statens brandsinspektion står som initiativtagare till att textilforskningsinstitutet i Göteborg (TEFO) i samarbete med varudeklarationsnämnden och med välvilligt stöd inte minst från näringslivets sida sedan en tid tillbaka bedriver en intensiv forskning för att inom textilområdet komma till rätta med dessa problem. På samma sätt försöker statens råd för byggnadsforskning kontrollera särskilt plastens användning som husbyggnadsmaterial.

Bilden är dock mycket splittrad, och mot bakgrunden av den för dessa material blixtsnabba utvecklingen mot allt fler användningsområden borde det vara befogat att vidtaga åtgärder i syfte att erhålla en enhetlig och sammanhållen översyn av detta nya miljöproblem som plast- och syntetåldern kan medföra. En sådan åtgärd borde syfta till

Interpellation ang. de mindre tätorternas framtid inom de nya storkommunerna

att få fram en ur säkerhets- och användningssynpunkt användbar klassificering av dessa material. Varudeklaration och eventuell lagstiftning skulle efter en sådan klassificering kunna göras betydligt mera överskådliga och göra det möjligt att undvika onödiga brandrisker. En sådan allmän översyn skulle med all sannolikhet dels bli av ett mycket stort informationsvärde för alla parter, dels skapa en betydligt bättre flexibilitet och exakthet i bedömningen av dessa material. — För att balansera en sådan åtgärd bör dock myndigheterna — i utvecklingens eget intresse — samtidigt satsa på en vidgad teknisk utbildning och forskning på högskolenivå inom just dessa expansiva områden. En positiv attityd från samhällets sida gentemot dessa nya material är enligt min mening den bästa garantin för att den s. k. plast- och syntetåldern ej skall medföra de miljöproblem som man i dagens läge har viss anledning att frukta.

Med stöd av det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få ställa följande fråga:

Vilka åtgärder anser statsrådet motiverade med hänsyn till de brandrisker som uppstår i samband med en ökad användning av plast och andra syntetiska material?

Denna anhållan bordlades.

§ 7

Interpellation ang. de mindre tätorternas framtid inom de nya storkommunerna

Ordet lämnades på begäran till

Herr JOHANSSON i Skärstad (cp), som yttrade:

Herr talman! I det moderna samhället finns många faktorer som medverkar till alltför stor centralisering. En sådan faktor måste den av riksdagen år 1962 beslutade kommunreformen anses vara. Riksdagens mening var dock att denna

reform skulle äga rum i frivillighet. Att döma av ett uttalande som gjorts av chefen för kommunikationsdepartementet vid Kommunaltjänstemannaförbundets kongress i Göteborg nyligen är man emellertid nu inom regeringen beredd att vidtaga åtgärder för att påskynda kommunsammanläggningen, och denna kan då uppenbarligen inte genomföras utan tvång. Det är risk för att de centrala myndigheternas vilja kommer att gälla och inte de berörda kommunmedlemmarnas. En följd av en kommunsammanslagingsreform är naturligtvis också att antalet förtroendeposter kommer att minska, vilket leder till att ett mindre antal människor får tillfälle att ägna sig åt offentliga angelägenheter. Detta innebär att demokratin blir fattigare.

Å andra sidan kan skäl anföras för en sammanläggningsreform. De vidgade uppgifter som kommunerna fått kräver i många fall större enheter. I samband med en sammanslagning måste dock åtgärder vidtagas för att motverka en i sammanhanget onödig centralisering.

På vissa håll finns det en klar strävan att inom de nya kommunerna sammanföra näringsliv och bebyggelse till centralorten. Mindre orter inom kommunen bringas sålunda medvetet att stagnera. Starka invändningar måste riktas mot en sådan politik. Den är inte förenlig med det krav på frihet för de enskilda människorna som måste kunna ställas. Vidare kan den leda till kapitalförstöring genom att resurser i form av byggnader, gator o. s. v. inte utnyttjas. Med en aktiv lokaliseringspolitik, syftande till att hejda befolkningsanhopningen i några få regioner, kan ett nät av livskraftiga tätorter över hela landet bevaras. Därvid bör man i allmänhet satsa på flera orter i varje kommun utom centralorten.

Med stöd av vad som anförts hemställer jag om kammarens medgivande att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd att ge kammaren sin syn på frågan om de mindre tätorternas framtid inom de nya storkommunerna?

Denna anhållan bordlades.

§ 8

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 134, med förslag till lag om försöksverksamhet i fråga om ordningen för den allmänna gudstjänsten, m. m.,

nr 141, med förslag till godkännande av tilläggsprotokoll mellan Sverige samt Storbritannien och Nordirland rörande ändring i det i London den 28 juli 1960 undertecknade avtalet för undvikande av dubbelbeskattning och förhindrande av skatteflykt beträffande inkomstskatter, i dess ändrade lydelse enligt det protokoll som undertecknats i London den 25 mars 1966, samt

nr 142, angående riktlinjer för utlänningspolitiken m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 9

Anmälades följande motioner:

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 127, med förslag till lag om erkännande av privat jorddelning som fastighetsbildning (legaliseringslag), m. m., motionerna:

nr 1238, av herr *Berndtsson m. fl.*, och

nr 1239, av herr *Turesson*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 128, med förslag till lag angående ändring i lagen den 22 juni 1950 (nr 382) om svenskt medborgarskap, m. m., motionen nr 1240, av fru *Svensson m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 129, angående revidering av läroplan för grundskolan, motionerna:

nr 1241, av herr *Werner m. fl.*, och

nr 1242, av herr *Werner m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 130, med förslag till införelselag m. m., motionerna:

nr 1243, av fru *Kristensson*, och

nr 1244, av herr *Svensson* i Kungälv m. fl.;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 136, med förslag till lag om ändring i giftermålsbalken, m. m., motionerna:

nr 1245, av fröken *Bergegren m. fl.*, nr 1246, av herr *Fridolfsson* i Stockholm m. fl.,

nr 1247, av fru *Hörnlund m. fl.*,

nr 1248, av fru *Kristensson*,

nr 1249, av fru *Kristensson m. fl.*,

nr 1250, av herrar *Nyberg* och *Nelander*,

nr 1251, av herr *Oskarson* och fru *Sundberg*,

nr 1252, av fru *Ryding*,

nr 1253, av herr *Werner m. fl.*,

nr 1254, av herr *Werner m. fl.*, och nr 1255, av fröken *Wetterström m. fl.*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 137, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 6 juni 1968 (nr 430) om mervärdeskatt, motionen nr 1256, av herr *Mag-nusson* i Borås.

Dessa motioner bordlades.

§ 10

Meddelande om enkel fråga

Meddelades, att herr talmannen tillställts en enkel fråga av herr *Ohlin* (fp) till herr statsrådet Wickman angående utvecklingen av sysselsättningen inom den svenska industrin samt de statliga affärsverken och bolagen.

§ 11

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 16.11.

In fidem

Sune K. Johansson

Onsdagen den 30 oktober

Kl. 10.00

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr förste vice talmanen.

§ 1

Justerades protokollet för den 22 innevarande oktober.

§ 2

Föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till lagutskott propositionen nr 134, med förslag till lag om försöksverksamhet i fråga om ordningen för den allmänna gudstjänsten, m. m.;

till bevillningsutskottet propositionen nr 141, med förslag till godkännande av tilläggsprotokoll mellan Sverige samt Storbritannien och Nordirland rörande ändring i det i London den 28 juli 1960 undertecknade avtalet för undvikande av dubbelbeskattning och förhindrande av skatteflykt beträffande inkomstskatter, i dess ändrade lydelse enligt det protokoll som undertecknats i London den 25 mars 1966; samt

till statsutskottet propositionen nr 142, angående riktlinjer för utlänningspolitiken m. m.

§ 3

Föredrogs var för sig följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till lagutskott motionerna nr 1238—1240; och

till statsutskottet motionen nr 1241.

Vid föredragning av den å bordet vilande motionen nr 1242, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 129, an-

gående revidering av läroplan för grundskolan, hänvisades motionen, såvitt avsåg ändring i skollagen, till lagutskott och i övrigt till statsutskottet.

Vidare föredrogs var för sig följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till lagutskott motionerna nr 1243—1255; och

till bevillningsutskottet motionen nr 1256.

§ 4

Föredrogs var för sig följande, vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda men då bordlagda interpellationsframställningar, nämligen av:

fru *Sundberg* (h), till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående åtgärder mot brandrisker vid användning av syntetiskt material, och

herr *Johansson* i Skärstad (cp), till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående de mindre tätorternas framtid inom de nya storkommunerna.

Kammaren biföll dessa framställningar.

§ 5

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 143, i anledning av motioner om upptagande av allergologin som självständig specialitet, och

nr 144, i anledning av motion angående professur i oral kirurgi vid odontologisk fakultet.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 6

Vissa ändringar i uppbördsförordningen
m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 48, med anledning av motioner angående vissa ändringar i uppbördsförordningen m. m.

Utskottet hade till behandling i ett sammanhang upptagit följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 124 av herr *Ottosson* samt II: 170 av herrar *Thylén* och *Nordgren*, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde utredning om möjligheterna dels till ett vidgat dispensförfarande avseende skatteuppbörd under semesterperiod och dels till en omläggning av uppbördsperioderna vid införandet av mervärdeskatt och löneskatt;

2) de likalydande motionerna I: 473 av herr *Blom* och II: 596 av herr *Hyltander*;

3) motionen II: 19 av herr *Sjöholm*, vari hemställts, att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde förslag till sådana ändringar av gällande bestämmelser om kvittning och utmätning i överskottsskatt som i motionen förordats; samt

4) motionen II: 820 av herrar *Sundkvist* och *Josefson* i Arrie.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte avslå

1) motionerna I: 124 och II: 170,

2) motionerna I: 473 och II: 596,

3) motionen II: 19 samt

4) motionen II: 820.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Yngve Nilsson*, *Enarsson* och *Magnusson* i Borås (samtliga h), vilka ansett att utskottet bort hemställa,

A) att riksdagen måtte med anledning av motionerna I: 124 och II: 170 i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning om möjligheter till ett vidgat dispensförfarande avseende skatteuppbörd under semesterperiod;

B) att riksdagen måtte avslå

1) motionerna I: 124 och II: 170, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservanterna ovan anfört och hemställt,

2) motionerna I: 473 och II: 596,

3) motionen II: 19 samt

4) motionen II: 820;

2) av herrar *Stefanson* (fp) och *Tistad* (fp), fru *Nettelbrandt* (fp) samt herrar *Enskog* (fp) och *Eriksson* i Bäckmora (cp), vilka ansett att utskottet under punkten 3) bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen II: 19 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära förslag till ändring av gällande bestämmelser om kvittning och utmätning i överskottsskatt enligt i motionen angivna riktlinjer.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr MAGNUSSON Borås (h):

Herr talman! Till förevarande betänkande har högerpartiets representanter i utskottet avgivit en reservation som avser bifall till motionerna I: 124 och II: 170 i vilka yrkats att företagare skall ha rätt att under semestermånaden juli erhålla uppskov med inbetalningen av källskattemedel till början av augusti månad. Motivet för denna anhållan är att det blivit allt vanligare att företagen håller stängt under juli månad och att personalen då tar semester. Ur rationell synpunkt är detta naturligtvis en riktig åtgärd, eftersom företagets hela effektivitet därigenom kan utnyttjas under den övriga delen av året, när semestrarna har klarats av i ett sammanhang.

Om källskatten skall inbetalas senast den 18 juli måste kassaavdelningarna och lönekontoren arbeta i varje fall under vissa delar av juli, och det är givetvis till stort förfång för företagen att inte hela personalen kan ta ut sin semester på en gång. Systemet innebär också en nackdel för de anställda, som måste avbryta semestern för att gå i

Vissa ändringar i uppbördsförordningen m. m.

tjänst och fullgöra företagets skyldighet att betala in källskatten.

Mot detta har anförts att det ju inte är förbjudet att betala in källskatten i förskott. Men det tekniska arbetet är ganska omfattande och kan där lägga hinder i vägen, och det är heller inte ovanligt att företagen vid denna del av året saknar de kontanta medel som behövs för att kunna göra skattebetalningarna i förskott.

Det kan inte vara så som utskottet skriver, att det skulle »medföra avsevärda administrativa svårigheter för uppbördsmyndigheterna» att inkassera källskattepengarna några dagar senare. Det har ju blivit allt vanligare att också stora delar av vår offentliga förvaltning tar semester under juli månad.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationen 1.

Fru NETTELBRANDT (fp):

Herr talman! Det har till förevarande betänkande också fogats en annan reservation, nr 2, och jag ämnar säga några ord i anledning av denna. Jag skall dock i hög grad begränsa mina kommentarer med hänsyn till att den motionär som står bakom tankegångarna i denna reservation senare mera ingående kommer att utveckla sina synpunkter.

Det kan med nuvarande system knappast undvikas att den preliminära skatten i många fall kommer att överstiga den slutliga. Det är ytterst sällsynt att beloppen stämmer väl överens, och det råder inget tvivel om att den enskilde får vidkännas vissa ibland rätt väsentliga nackdelar. Med nuvarande system har man dessutom beträffande över-skottsskatten använt sig av utmätning-förfarande för fordringar på ett sätt som icke kan vara tillfredsställande. Det kan enligt mitt förmenande inte vara rimligt att skattesystemets sätt att fungera, varigenom mera pengar än vad som egentligen borde ha skett innehåll-

lits, också skall leda till att dessa pengar enklare och bekvämare kan utmätas.

Utskottsmajoriteten framhåller att en förändring på denna punkt skulle innebära en betydande risk för att folk skulle bli intresserade av att inbetala mycket större belopp såsom preliminärskatt. Denna risk är emellertid att betrakta som minimal. Med tanke på den från räntesynpunkt synnerligen dåliga affär som det är att ha stora preliminärskattebelopp inestående under lång tid torde man inte behöva befara en sådan utveckling.

Reservanterna anser ändå att det i ett par fall finns speciella skäl för att tillåta en utmätning, nämligen när det gäller de familjerättsliga underhållsbidragen och dessutom sådana skadeståndsfordringar som redan förut utdömts. Detta bör dock vara de enda fall där utmätning skall kunna tillåtas.

Med hänvisning till vad som anføres i reservationen 2 ber jag att få yrka bifall till denna.

I detta anförande instämde herr Eriksson i Bäckmora (cp).

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Jag skall först säga några ord om motionsparet av herrar Blom och Hyltander, som önskar att man skall underlåta att utta restavgift på icke i tid betalda skatteskulder, som betalas inom tio dagar efter förfalldagen, i de fall där det gäller en enstaka försummelse. Tanken bakom detta förslag är god, och jag gläder mig över motionärernas uttalande att det är viktigt att allmänheten inte uppfattar myndigheterna som alltför bryska i sitt handlande. Det är klokt att sträva efter att ge medborgarna den inställningen, att myndigheterna inte är bryska. Dessutom ökar effektiviteten i myndigheternas arbete om vi förfar på detta sätt.

Jag är mindre belåten med det avsnitt, där motionärerna anför att det, om man väntar med betalningen till

Vissa ändringar i uppbördsförordningen m. m.

dess att indrivning sker, kan dröja ett helt år. Detta exempel måste ha tagits från Stockholm. På mera normalt fungerande orter dröjer indrivningen ingalunda så lång tid.

Hur som helst tror jag att även om intentionerna är goda, så behövs det ingen lagändring på detta område, ty det föreligger redan en möjlighet för länsstyrelserna att medgiva befrielse från restavgift, om det finns en ursäktlig anledning till dröjsmålet. Och jag vet att i varje fall i mitt hemlän är länsstyrelsen synnerligen liberal när det gäller att medgiva sådan befrielse från restavgift. — Jag tror alltså att det system vi har fungerar tillfredsställande. Någon reservation har ju heller inte avgivits på denna punkt.

Jag övergår så till den motion som jag själv väckt och som fru Nettelbrandt redan talat om. Den gäller utmätning i överskottsskatt. Och överskottsskatt är, som fru Nettelbrandt framhöll, det som uppstår när staten med tvångsmedel tagit ut för mycket skatt från människor. Man har inte gjort det av ond vilja, utan det har bara blivit så. När den slutgiltiga skattesumman räknas fram blir det alltså fråga om en avräkning av skattemedel mellan den enskilde och statsverket.

Jag finner det oriktigt att statsverket sedan bjuder ut dessa pengar till allsköns borgenärer — det finns ju fordringsanspråk av mycket olika angelägenhetsgrad. Det har blivit mycket populärt bland inkassofirmor att använda dessa överskottsmedel för att skaffa sig täckning för sina fordringar, och det vräks ansökningar av detta slag över exekutionsmyndigheterna. — En av följderna blir att en osund avbetalningshandel uppmuntras. Jag tror att vi alla är eniga om att avbetalningshandeln har sparat ur och är osund nog — den behöver alltså inte uppmuntras ytterligare. Men man blir naturligtvis där mera vårdslös när det gäller att sluta avtal, om man vet att man i efterhand

kan skaffa sig betalning på detta relativt enkla sätt.

När utskottet skriver att det, om mitt förslag genomfördes, kunde befaras att människor skulle sätta undan pengar i preliminär skatt för att skydda sig för utmätning, så är det — och det var fru Nettelbrandt också inne på — en helt verklighetsfrämmande tanke, framför allt därför att det rör sig om människor som inte har några möjligheter härvidlag. De har inte möjlighet att sätta undan extra pengar i preliminärskatt; i de allra flesta fall tas det säkerligen ut alldeles tillräckligt från dessa människor genom den preliminärskatt som dras enligt tabell. De har alltså inga möjligheter att på detta sätt manipulera med sina skattepengar, och det är som sagt en helt verklighetsfrämmande tanke som utskottet här för fram.

Även utskottets uttalande att utmätning i skatteåterbäring är att föredra framför utmätning i lösöre är verklighetsfrämmande, ty dessa människor har i de allra flesta fall inget lösöre som går att utmäta. Det är alltså inte fråga om ett val mellan att ta pengar eller att ta möbler från dessa människor, ty det finns inga möbler att ta. Som vi vet är också människors lösegendom dess bättre i ganska stor utsträckning skyddad från utmätning.

Detta förfarande är alltså till men för den som har kommit på obestånd och befinner sig i knappa ekonomiska omständigheter — det är alldeles klart. Detta har, som sagt, inkassofirmorna lärt sig. De skickar inte in några ärenden rörande utmätning i lösöre utan väntar till fram mot november månad, när överskottsskatten blir tillgänglig.

Nu kan man säga — och det finns många som gör det — att dessa människor som kommit på obestånd får skylla sig själva; de har ju ingått avtalen frivilligt. Detta är emellertid en rätt kross uppfattning. Självfallet måste varje rättssamhälle ha en exekutiv

Vissa ändringar i uppbördsförordningen m. m.

verkställighet, ett exekutionsväsen. Lika klart är dock enligt min mening att detta inte får bli hur effektivt som helst. Det får inte i alltför hög grad prioritera borgenärsintresset. Det måste finnas en avvägning, och denna kan givetvis vara svår att fastställa. Men man får inte gå alltför bryskt fram mot dem som härvidlag befinner sig i underläge. Det finns andra värden som behöver räddas.

En följd av det system som utskottsmajoriteten vill ha kvar är att människor på allt sätt söker undvika överskottsskatt och i stället får en kvarstående skatt. Att detta är olyckligt ur samhällets synpunkt råder det väl allmän enighet om.

Vi har ju strävat efter att människor skulle betala in så mycket preliminär skatt att det inte uppstår någon kvarstående skatt, vilket orsakar extra bekymmer och extra arbete för myndigheterna och dessutom försenad skatteinbetalning. Men när systemet verkar på det sättet att alla möjliga slag av borgenärer är framme och vill ha de pengar som man får tillbaka i form av överskottsskatt, försöker man undvika sådan skatt. Det gäller i synnerhet dem som tar ett extraarbete och som alltså undviker att betala in preliminärskatt, vilket de kanske inte skulle ha gjort om bestämmelserna hade varit annorlunda. Man motverkar sålunda statens direkta intressen.

Jag anser — och jag gläder mig åt att reservanterna kommit till samma uppfattning — att staten inte skall bjuda ut dessa överskjutande skattepengar till borgenärer av alla slag. Det är ingen god skattemoral, och jag tycker att en god skattemoral bör finnas inte bara hos enskilda utan också hos statsverket.

Herr talman! Med dessa ord yrkar jag bifall till reservation 2.

Herr KRISTENSON (s):

Herr talman! Av de två reservationer som finns fogade vid bevillningsut-

skottets betänkande nr 48 gäller den första reservationen en fråga som riksdagen har avgjort tidigare i enlighet med utskottets förslag och som var uppe till behandling så sent som var uppe året. På denna punkt kvarstår fortfarande de argument som utskottet då redovisade, nämligen att om man skulle flytta inbetalningen av skatteuppbörden från juli månad till augusti månad skulle betydande administrativa svårigheter uppkomma.

Herr Magnusson i Borås anser att det inte kan vara så farligt med dessa svårigheter. Redan nu finns möjlighet att få dispens för inbetalning av den avdragna skatt som skall inlevereras i juli månad. Den dispensmöjligheten har dock använts mycket restriktivt, helt enkelt beroende på de administrativa svårigheter som skulle uppstå för uppbördsmyndigheterna om dispens gavs i alltför stor utsträckning.

Utskottsmajoriteten har alltså på denna punkt tagit ställning mot motionärerna.

När det gäller reservation 2 beträffande försvärandet av utmätning i skatteåterbäring kan man inte hävda — som fru Nettelbrandt och herr Sjöholm här gjort och som också anförts motionsvägen — att det är staten som tar ut för mycket skatt. Detta kan i varje fall inte gälla de vanliga löntagarna, eftersom avdragen för dem sker enligt tabell och dessa avdrag vanligen stämmer med den slutliga skatten. Det blir då inga stora överskjutande belopp och jag vill tillägga att de första 300 kronorna är fria från utmätning. Detta är väl ungefär det belopp som kan uppstå i underskott eller överskott när det gäller preliminär skatt för en löntagare.

Om riksdagen bifaller reservationen blir det i stället så att alla de som själva bestämmer sina skatteinbetalningar, skulle kunna betala in betydande belopp för att erhålla en stor skatteåterbäring och därmed undandra des-

Vissa ändringar i uppbördsförordningen m. m.

sa belopp från utmätning. Med en sådan bestämmelse skulle man alltså inte skydda staten eller dem som har en fordran på skattebetalaren utan bara den skattebetalare som har använt sig av det som herr Sjöholm kallade ett osunt avbetalningssystem.

Riksdagen gör enligt min mening rätt, om den bifaller utskottsmajoritetens betänkande i dess helhet och avslår de två reservationerna.

Herr SJÖHOLM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Kristenson presenterade ett klen försvar för utskottsmajoritetens ställningstagande. Han sade att det inte är staten som tar ut skattepengarna. Vem är det annars? Ingen annan än stat och kommun har makt och befogenhet att ta ut skatt. Visst finns det tabeller, men herr Kristenson vet kanske att de inte slår rätt. En mängd löntagare får, trots att skatten dras exakt efter tabellerna, överskjutande eller kvarstående skatt — mycket ofta överskottsskatt.

Detta beror på olika omständigheter. Kanske har vederbörande varit sjuk någon månad; då blir det ofta en överskottsskatt. Detta gäller oerhört många löntagare. Jag har inga siffror tillgängliga, men man kan lätt skaffa fram uppgifter om hur många som får överskottsskatt varje år. Däremot är det i ytterligt få fall tabellen slår rätt; dessa löntagare utgör en mycket liten minoritet.

Herr Kristenson har inte mycket till argument att anföra mot vad jag sade om att det är verklighetsfrämmande när utskottet tror att dessa människor rör sig med massor av pengar och därför lätt kan betala in litet mer i preliminärskatt. De människor som utgör utmätningens klientel har det inte så gott ställt. Det är naturligtvis de små i samhället — som jag trodde att herr Kristenson skulle ömma för — som råkar i klammeri med utmätningens män. Sådant är ju inte så förfärligt ro-

ligt; jag förmodar att de allra flesta betackar sig för att göra det frivilligt.

Det är de människor som har kommit på obestånd och har det svårt som råkar ut för att staten på grund av olika omständigheter — men aldrig av ond vilja, det har jag påpekat — tar mer skattepengar än vad som slutligen visar sig vara det riktiga beloppet och sedan bjuder ut dessa pengar till alla möjliga sorters borgenärer. Enligt min mening är det ett mycket anmärkningsvärt förfarande. Det är mycket underligt att just det parti som herr Kristenson företräder kan ha något emot att man skyddar de små i samhället, ty det är faktiskt dem det är fråga om. Herr Kristenson har inte bemött något av de argument som jag har framfört i motionen och här i debatten.

Herr KRISTENSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Av herr Sjöholms yttrande framgår det väl klart att detta inte är ett problem som gäller löntagare. Om den preliminärskatt som dras på deras lön på grund av sjukdom eller av någon annan anledning så småningom ger upphov till en stor skatteåterbäring, kan de under inkomståret begära en sänkning av preliminärskatten genom hänvändelse till den lokala skattemyndigheten. De flesta av kammarens ledamöter har nog den uppfattningen att tabellerna i regel slår rätt bra för löntagare; det kan röra sig om några hundra kronor för mycket eller för litet i inbetald preliminärskatt. Och som jag nämnde är alltid de första 300 kronorna fria från utmätning.

Problemet avser alltså dem som själva skall betala in sin preliminärskatt. Dessa människor, säger herr Sjöholm, har inte så stora pengar att röra sig med. Men då är också problemet borta, ty då betalar de inte in några större belopp i preliminärskatt och har därmed ingen återbäring att få. Följaktligen kan det inte heller göras någon utmätning. Om vi däremot skulle avstå

Vissa ändringar i uppbördsförordningen m. m.

från denna bestämmelse, finns det möjligheter för dem som vill utnyttja en osund avbetalningshandel — som herr Sjöholm talade om — att göra stora inbetalningar på sitt eget skattekonto och därigenom undandra dessa belopp från utmätning.

Herr SJÖHOLM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Kristenson och jag talar inte om samma sorts människor. Han talar om dem som har gott om pengar och jag talar om dem som inte har några pengar. Det är de senare frågan gäller. De människor som utgör utmätningsklientelet har inte några extra tillgångar att handskas med på det sätt som herr Kristenson gör gällande.

Det avslöjar också en rätt hög grad av verklighetsflykt när herr Kristenson säger att nästan bara B-skattare får överskottsskatt. Detta är totalt felaktigt, herr Kristenson. Förhållandet härvidlag mellan A-skattare och B-skattare visar en kolossal övervikt för A-skattarna. Samhället har också strävat efter att få så många som möjligt in i A-skattesystemet. De allra flesta som erhåller överskottsskatt är alltså A-skattare, d. v. s. skatten dras på deras lön.

Som jag nämnde är det många som får överskottsskatt. Kanske har de varit sjuka, kanske har de tagit extra arbete; det gör många människor, och det skall vi naturligtvis i och för sig uppmuntra, ty det är bra att människor är arbetsamma. Om de har en gammal avbetalningsskuld för några värdelösa böcker som någon har lurat på dem, blir emellertid följderna att staten bjuder ut deras återbäring: »Var så god, kom och ta dessa skattepengar! Dem får ni.» Att det är ett osunt system har herr Kristenson icke kunnat vederlägga.

Herr THYLÉN (h):

Herr talman! Får jag bara helt kort återkomma till min motion i detta ären-

de i vad gäller dispensförfarandet för skatteuppbörder, vilken också herr Magnusson i Borås har argumenterat för och som utmynnar i reservation nr 1 till betänkandet.

Herr Kristenson talade om att det kommer att uppstå betydande administrativa svårigheter. Jag skulle vilja säga till herr Kristenson, att de administrativa svårigheterna redan nu är betydande genom att det inte beviljas dispensförfarande i större utsträckning just för industrin. Det är industrin som under semestertiden har stängt sina kassaavdelningar, såsom också herr Magnusson framhöll, medan jag däremot inte tror att dispensförfarandet kommer att utnyttjas i samma utsträckning av detaljhandeln, som alltid har löpande kassaärenden.

Jag vet att herr Kristenson under juli månad befinner sig i Sverige, på sitt sommarställe på västkusten, men övriga socialdemokratiska ledamöter i bevillningsutskottet är tydligen utomlands under juli månad och tycks inte känna till att AB Sverige då är mer eller mindre stängt. Man behöver bara försöka komma i kontakt med någon länsstyrelse eller annan statlig eller kommunal myndighet under semestertiden för att märka svårigheterna att över huvud taget få svar per telefon, och några besked kan icke lämnas.

Eftersom de flesta skatteinbetalningarna verkställs via postgiro, uppstår det också stora svårigheter för postpersonalen att sköta dessa inbetalningar och att bokföra dem. Arbetet skulle avsevärt underlättas, om inbetalningarna kunde ske några dagar in i augusti månad.

Det finns flera administrativt vägande skäl att anföra i detta ärende, men jag tycker att det är tillräckligt med den motiveringen.

Med de starka skäl som finns för ett vidgat dispensförfarande ber jag att få yrka bifall till reservationen 1 i bevillningsutskottets betänkande.

Vissa ändringar i uppbördsförordningen m. m.

Herr BÖRJESSON i Falköping (cp):

Herr talman! Jag har begärt ordet, inte för att på något sätt gå i polemik med de föregående talarna, utan närmast därför att det i motionerna I: 473 och II: 596 sägs: »För att kunna bibehålla och utveckla den lojala inställningen hos skattebetalaren är det viktigt att denne ej känner sig orättvist eller bryskt behandlad.» I detta yttrande vill jag helt instämma.

Ni kanske såg i tidningarna för några månader sedan att en mycket känd person i detta land, som på en debetsedel påförts en restavgift på 10 kronor blivit hotad med, att om vederbörande icke omgående inbetalade detta restbelopp, skulle exekutiva åtgärder vidtagas för beloppets indrivande. Vederbörande är inte ensam om att ha erhållit en dylik anmaning. Åtskilliga restförda skattförda har fått dylika krav med hot om exekutiva åtgärder.

Jag tillät mig att vända mig till kronofogdemyndigheten, i detta fall i Stockholm, och begära att få klarhet i vilka principer som tillämpas vid indrivningen av restbelopp. Jag fick svar på skrivelsen där det framgick att skrivelsen överlämnats till exekutionsväsendets organisationsnämnd för behandling.

I min skrivelse hade jag frågat ungefär följande: Om en person resterar med skatt eller restavgift, är det då nödvändigt att avsända ett kravbrev till vederbörande, vari man hotar med exekutiva åtgärder? — Jag tänkte då på det första kravet. — Är det inte bättre att först påminna om skatteskulden och, därest detta inte ger önskat resultat, men först då, tillgripa hot om exekutiva åtgärder? Ett sådant förfaringssätt verkar mera tilltalande och onödig irritation undvikas därmed.

Även om man är medveten om det stora antalet skattebetalare med resterande skatter, kan man inte frigöra sig från tanken att det i fråga om det i Stockholm åberopade fallet använts mera våld än vad nöden kräver.

Från exekutionsväsendets organisationsnämnd erhöll jag följande skrivelse, ur vilken jag vill citera en del: »Sedan en skattepost blivit restförd, uppdras åt kronofogdemyndigheten att indriva beloppet jämte restavgift. Kronofogdemyndigheten tillställer den restförde ett skriftligt krav. Om skattebeloppet blivit betalt efter utgången av vederbörande uppbördstermin men innan indrivningsuppdraget överlämnats till kronofogdemyndigheten, kommer kravet att avse enbart restavgiften.

Det är EON:s uppfattning, att behovet av ett rationellt arbete bäst tillgodoses genom att varje restförd person tillställs endast ett kravbrev och att det innehåller alla erforderliga upplysningar om indrivningsförfarandet. Det skulle vara en fördyrande åtgärd att sända ut mer än en anmaning för varje post. Dessutom skulle det i någon mån fördröja de exekutiva åtgärderna. Om man i stället skulle tillämpa alternativa utformningar av kravbrev med hänsyn till angelägenhetsgraden av indrivningsuppdragen, skulle också det ställa krav på ökade resurser och försvåra en eventuell framtida mekanisering av de rutinmässiga göromålen.»

Här vill jag kort och gott säga att skulle man i bankerna tillämpa ett dylikt förfaringssätt när det gäller att kräva sina kunder på oguldna räntor och amorteringar, skulle detta — därom är jag övertygad — välla oerhört stora klagomål. Jag skulle vilja se den bankinrättning som gjorde så.

Jag återgår till skrivelsen från exekutionsväsendets organisationsnämnd. »Det är tänkbart att kravbrev kan anses vara — om än lämpliga till innehållet — något tillspetsade till formen. I det kontinuerliga arbetet med revision av exekutionsväsendets blanketter eftersträvar EON en sådan språklig utformning att allmänheten inte onödigtvis skall finna anledning att stöta sig på kronofogdemyndigheternas blanketter.»

Om detta vill jag säga, herr talman,

Vissa ändringar i uppbördsförordningen m. m.

att jag är medveten om att riksdagen inte fattar beslut om utformandet av några blanketter för kronofogdemyndigheterna. Med det anförda har jag endast velat uttala en önskan om att man i fortsättningen utformar blanketterna på ett sådant sätt, att de inte verkar alltför stötande på allmänheten.

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Jag kan knappast underlåta att säga någonting om denna fråga, eftersom jag såsom kronofogde träffas av herr Börjessons i Falköping kritik.

Jag tänker inte argumentera mot honom, ty jag tycker att han har rätt i sin uppfattning att den första kravskrivelsen bör kunna formuleras litet hyggligare och inte så bryskt som nu. Det är någon blankettexpert i dataåldern som har formulerat den, och då blir den sådan som den nu har blivit.

Frågan är naturligtvis inte heller så enkel som den kan synas. Kravbrevet skall skickas ut till oerhört många skattebetalare och att välja ut vilken formulering som skall användas till olika kategorier gäldenärer är svårt. Men med kloka utmättningsmän — och det finns gott om sådana — bör problemet kunna lösas utan alltför stora svårigheter. Det är naturligtvis viktigt, som herr Börjesson i Falköping säger, att det råder ett gott förhållande mellan myndigheter och allmänhet.

Herr BÖRJESSON i Falköping (cp):

Herr talman! Jag vill understryka att jag inte på något sätt har velat rikta kritik mot de tjänstemän som arbetar med skattebeloppens indrivande. Jag har endast med mitt anförande velat uttala en förhoppning att blanketterna i fortsättningen utformas så, att de inte verkar alltför stötande, för att därmed undvika onödig irritation.

Härmed var överläggningen slutad.

Punkten 1

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 1) i motsvarande del; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 1) i utskottets betänkande nr 48, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 1) av herr Yngve Nilsson m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 144 ja och 29 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 2

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets

hemställan, dels ock på bifall till reservationen 2); och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fru Nettelbrandt begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 3) i utskottets betänkande nr 48, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 2) av herr Stefanson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Fru Nettelbrandt begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 118 ja och 53 nej, varjämte 9 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 4

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 49, med anledning av motioner angående beskattningen av idrottspriser.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8

Rätt till skattefri avsättning av medel till egen pensionsfond

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 51, i anledning av motioner om rätt till skattefri avsättning av medel till egen pensionsfond.

I de likalydande motionerna I: 263 av herr *Strandberg* samt II: 327 av herrar *Magnusson* i Borås och *Björkman* hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t, med beaktande av vad i de likalydande motionerna I: 266 och II: 335 anförts, företog utredning och framlade förslag om rätt för arbetsgivare att — utöver de årliga avgifterna för tilläggs pensioneringen — skattefritt avsätta medel till egen pensionsfond i syfte att göra pensionsutfästelserna fullt säkra.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 263 och II: 327.

Reservation hade avgivits av herrar *Yngve Nilsson*, *Enarsson* och *Magnusson* i Borås (samtliga h), vilka ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen måtte — med bifall till motionerna I: 263 och II: 327 — i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning och förslag om rätt för arbetsgivare att, utöver de årliga avgifterna för tilläggs pensioneringen, skattefritt avsätta medel till egen pensionsfond i syfte att göra pensionsutfästelserna fullt säkra.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr MAGNUSSON i Borås (h):

Herr talman! Till detta betänkande har utskottets högerledamöter fogat en reservation, vari vi yrkar på en utredning angående rätt för företag som så kan och önskar att avsätta medel till pensionsfond i syfte att göra pensionsutfästelserna säkrare.

De tidigare avsättningarna till pensionsfonderna gjorde stor nytta dels ge-

Rätt till skattefri avsättning av medel till egen pensionsfond

nom att de tidigt skapade pensionsrätt för många anställda, dels därför att de i stor utsträckning bidrog till en förbättrad självfinansiering i näringslivet och därigenom verkade produktionsökande. Enligt nuvarande bestämmelser får avsättningar inte göras annat än till utfästa pensioner enligt pensionsplan. ATP-systemet, som bygger på fördelningsmetoden, avviker helt från försäkringsmatematiska principer.

Vårt förslag innebär att företag som så vill och kan bör få rätt att göra avsättningar upp till skillnaden mellan vad som inbetalts till ATP eller på annat sätt avsatts för pensioner och det försäkringsmatematiska kravet på en avsättning. Härigenom skulle man vinna två fördelar. Dels skulle företaget bättre konsolideras och självfinansieringsgraden ökas, dels skulle de anställdas pensioner bli säkrare. Vidare åstadkommer man bättre garantier för full sysselsättning, då tillgången till detta kapital i företaget skapar intresse för investeringar och därmed gör företaget mer konkurrenskraftigt.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till den vid betänkan- det fogade reservationen.

Herr ANDERSSON i Essvik (s):

Herr talman! Detta ärende behandlades senast förra året, då utskottet liksom nu avstyrkte motionen, och riksdagen beslutade sedan i enlighet med utskottets yrkande. Något nytt synes inte ha inträffat sedan dess mer än att motionärerna något färskat upp sin motion. Låt mig ändå helt kort få erinra om följande.

Syftet med motionen är att införa en bestämmelse som ger arbetsgivare inom såväl större som mindre företag rätt att utöver årliga avgifter till ATP skattefritt avsätta medel till egen pensionsfond. Utan att fördjupa mig i de olika motiveringarna vill jag erinra om — något som utskottet i år också

påpekar — att de nya bestämmelserna om pensionskostnadernas behandling i skattehänseende gäller från och med nästa taxering. Bestämmelserna innebär bl. a. att företag med avdragsrätt vid taxeringen kan trygga pensionen åt huvuddelägaren såväl genom särskild skuldföring i räkenskaperna som genom avsättning av medel till pensionsstiftelse. Ett bifall till motionen skulle innebära att rådande olikheter mellan civilrättslig och skattemässig pensionsreserv skulle bestå, och att avdrag för pensionskostnader skulle kunna medges med belopp överstigande vad som enligt civilrättsliga regler erfordras för tryggande av ett företags pensionsutfästelser.

Då som sagt inget nytt har inträffat ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 51, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen av herr Yngve Nilsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen

Höjning av inkomstgränsen för skattefrihet beträffande vissa studerande från Finland. — Ökad rättssäkerhet i skatteärenden m. m.

tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 146 ja och 28 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 9

Höjning av inkomstgränsen för skattefrihet beträffande vissa studerande från Finland

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 53, med anledning av motion om höjning av inkomstgränsen för skattefrihet beträffande vissa studerande från Finland.

Sedan utskottets hemställan föredragits anförde

Herr WIKLUND i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag vill bara som motionär uttrycka min stora tillfredsställelse över det resultat av motionen som jag kan notera. Jag kan nämligen inte se annat än att det finns ett direkt orsakssammanhang mellan motionen och notväxlingen den 9 september 1968 mellan Sverige och Finland, genom vilken man just kom överens om den förändring som jag hade yrkat på, nämligen en höjning av inkomstgränsen för skattefrihet beträffande vissa studerande från Finland.

Jag uttrycker min stora tillfredsställelse över att den överenskommelsen för övrigt gick vida längre än vad jag yrkande, i det att man gett även vissa andra kategorier möjlighet till skattefrihet. Finländska medborgare som arbetar här i Sverige har nämligen fått

möjligheter till skattefrihet utan inkomstgräns vid vistelse i Sverige för utbildningsändamål.

Jag har, herr talman, inget yrkande. Jag har bara velat säga detta.

Vidare yttrades ej.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10

Ökad rättssäkerhet i skatteärenden m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 55, med anledning av motioner om ökad rättssäkerhet i skatteärenden m. m.

Sedan utskottets hemställan föredragits yttrade:

Herr KARLSSON i Huddinge (vpk):

Herr talman! Utskottet har här behandlat en del av det skattepolitiska program som vänsterpartiet kommunisterna lagt fram vid årets riksdag. Det gäller avsnittet om åtgärder mot skattefusk.

Utskottet har i sin skrivning anslutit sig till motionsyrkandets syfte. Det erkänner skattefusket stora omfattning och frågans stora betydelse för samhället och det stora flertalet skattebetalare. Utskottet framhåller därvidlag bland annat följande: »Av uppgifter, som utskottet inhämtat från riksskatte-nämndens kontrollbyrå rörande resultatet av utförda taxeringsrevisioner och andra kontrollaktioner under åren 1961 —1966, framgår — — — att om de årligen totalt undandragna skattebeloppen blev föremål för taxering, betydande skattelättnader sannolikt skulle kunna genomföras eller eljest ofrånkomliga skattehöjningar undvikas.»

Alldenstund denna fråga har denna dignitet är det rimligt att kräva att samhället inte slår sig till ro förrän man skapat en något så när effektiv

Ökad rättssäkerhet i skatteärenden m. m.

apparat för att enskilda och företag skall betala den skatt som beslutats och omöjliggör för somliga att vältra över skattebördan på andra skattebetalare.

Utskottet förutsätter att vi skall få en ny och mera effektiv skatteförvaltning. Det är självklart detta som är huvudfrågan. Den nuvarande förvaltningen är uppenbarligen ineffektiv.

Jag skall inte i detta sammanhang gå in på den förvaltningsorganisation som utskottet tror skall bli effektiv vid genomförande av landskontorsutredningens förslag. Jag betvivlar emellertid att dessa förslag enbart kan komma att medföra den effektivitet i skatteförvaltningen som vi måste kräva, även om jag tror, att dessa förslag, genomförda i praktiken, kommer att betyda ett väsentligt steg framåt.

Eftersom det är företagens skatteflykt som är det stora problemet, tror jag, att man förr eller senare måste pröva det förslag vi ställt i motionen, nämligen en obligatorisk, officiell revision av företagens räkenskaper genom auktoriserade revisorer. Men lika litet som finansministern vid besvarande av min interpellation i detta ämne i våras går utskottet nu in på ett direkt ställningstagande till vårt förslag.

Herr talman! Med hänsyn till utskottets i övrigt positiva skrivning skall jag avstå från att ställa något yrkande. Jag hoppas bara att effektiva åtgärder mot skattefusket antligen skall komma till stånd.

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Jag vill bara säga några ord beträffande frågan om skattefusk.

Som herr Karlsson i Huddinge framhöll är det naturligtvis otillbörligt, att årligen mycket betydande belopp — de har uppskattats till omkring 6 miljarder kronor — blir undandragna från beskattning. Detta är tillräckligt skäl

för att vi inte kan ha ett sådant skattesystem, och det enda radikala är givetvis att beskattningen läggs om till mera allmän indirekt beskattning med, och det vill jag starkt understryka, inbyggda garantier med tanke på dem som har det ekonomiskt svårt, såsom pensionärer, barnfamiljer och andra. Det går att ordna. Detta är det enda sättet att radikalt komma åt skattefusket. Jag har också i riksdagen försökt verka för en sådan reform genom att ställa enkla frågor till finansministern som då höll med om att en sådan i stort sett skulle eliminera skattefusket.

Vidare skulle jag vilja säga några ord om den motion som jag lämnat i detta sammanhang och som går ut på att våra taxeringsnämnders lekmananämnder ersätts med s. k. tjänstemanataxering. Utskottet håller med om att det är svårt att rekrytera ordförande i taxeringsnämnd och kronoombud. Det har blivit allt svårare och en kvalitetsmässig försämring har inträtt. Nu tror utskottet att om man, som redan gjorts, lägger över en del av rutingöromålen på fögderierna och myndigheterna skall det bli lättare att i framtiden rekrytera dessa funktionärer. Men det tror jag inte mycket på, ty människor vill inte åta sig sådana extraarbeten, eftersom det inte lönar sig. En taxeringsordförande förstår ju bättre än de flesta vad det kostar skattemässigt att åta sig ett extraarbete. I stor utsträckning är naturligtvis detta anledningen. Många av kammarens ledamöter har väl tjänstgjort i taxeringsnämnder på ett eller annat sätt och vet att sammanträdena åtminstone i städerna rent ut sagt är rena parodin. Det sammanträder sju till åtta personer varvid det läses ur en debiteringslängd medan det kontrolleras att uppgifterna stämmer med deklarationen. Detta är ungefär vad som försigår och det är som sagt en ren parodi. Det är litet bättre på landsbygden, men där urartar det ibland på annat sätt

till följd av att människor känner varandra alltför väl, vilket återspeglas i antipatier och sympatier i yttrandena.

Det gladdde mig att uppborrdirektör Gottliebsson i Stockholm instämt i motionens syfte. Även han ansåg att det vore bättre att övergå till en tjänstemannataxering. Då skulle vi dels få ett billigare taxeringsförfarande — det har väl inte någon avgörande betydelse, men det är ju alltid bra att också kunna spara pengar — dels en effektivare taxering, eftersom vi i taxeringsnämnderna då skulle få människor som verkligen kan dessa saker, som efter hand blir allt mer och mer komplicerade. Eftersom skattefusket utbreder sig alltmer måste vi därför ha människor som verkligen kan tränga in i frågorna. Det är de som skall sitta som taxeringsnämndsordförande och kronoombud. Då skulle vi också få en mera likformig taxering, vilket kanske är det allra viktigaste. Nu är den långt ifrån likformig. Nu kan en taxeringsordförande behandla ett ärende på ett sätt, medan ordföranden i grannkommunen behandlar ett liknande ärende helt annorlunda. Med en tjänstemannataxering skulle taxeringen bli likformig, vilket är nästan ännu viktigare än att den är rättvis. Det är visserligen mycket viktigt att taxeringen är rättvis, men frågan är om det inte är ännu viktigare att människor blir behandlade lika av myndigheterna.

Herr talman! Det har inte avgivits någon reservation vid detta betänkande, och därför är det naturligtvis meningslöst att nu ställa något yrkande, men jag tycker att det vore mycket värdefullt om en ändring av taxeringsväsendet kunde genomföras.

Herr KARLSSON i Huddinge (vpk):

Herr talman! Herr Sjöholm tycks anse att det enda riktiga sättet att komma ur skattefusket dilemma är att i ökad omfattning övergå till indirekt beskattning. Jag ser emellertid verkningarna av skat-

Ökad rättssäkerhet i skatteärenden m. m.

tefusket så, att det i allt väsentligt för med sig att löntagarna, som i allmänhet inte har någon möjlighet att slippa undan skatt, får betala skatt som företag och andra egentligen skulle betala. Här är det fråga om en stor samhällelig orättvisa, som vi inte kommer ifrån genom en ökad indirekt beskattning. Alla måste väl erkänna att den indirekta beskattningen drabbar de mindre inkomstagarna hårdare än övriga medborgare. Därför är den beskattningen den minst rättvisa form av beskattning man kan tänka sig, och att ersätta en orättvisa med en annan anser jag inte vara någon väg att lösa detta problem.

Herr SJÖHOLM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Karlsson i Huddinge och jag har diskuterat dessa frågor tidigare för inte så länge sedan, och jag kan nu upprepa vad jag då sade. Skattefusket är i dag ganska utbrett, och även många löntagare kommer nu undan skatt. Herr Karlsson i Huddinge vet lika bra som jag att många människor åtar sig ett arbete endast under förutsättning att de inte blir beskattade. Jag säger inte detta med någon moralisk anstrykning utan konstaterar bara att det är så. Även utskottet skriver att skattefusket numera är någonting som går genom hela samhället. Det är klart att vissa människor kan utnyttja möjligheterna till skattefusk mer än andra, men själva företeelsen går som sagt genom hela samhället, vilket är ytterst otillfredsställande.

Sedan är det också ganska egendomligt att herr Karlsson i Huddinge är så stark motståndare till den indirekta beskattningen, eftersom det ju är ett system som tillämpas i ett stort land österut, ett land som herr Karlsson har vissa sympatier för. Där har man en genomgående indirekt beskattning, och jag tror att det systemet fungerar bra. Men jag underströk tidigare att ett sådant system måste kompletteras med vissa stödåtgärder åt dem i samhället som har det

Ökad rättssäkerhet i skatteärenden m. m.

sämst. Den indirekta beskattningen drabbar konsumtionen, vilket betyder att man då kan komma åt de människor som nu lever på en mycket hög standard men ändå inte betalar ett öre i skatt. De människorna skulle vi komma åt, herr Karlsson! Finansminister Sträng har också hållit med mig om att en övergång till indirekt beskattning i stort sett skulle eliminera skattefusket, och det trodde jag att herr Karlsson och jag var förenade i en önskan att kunna göra.

Herr ANDERSSON i Essvik (s):

Herr talman! Alla är överens om att vi bör göra vad som kan göras för att söka stävja det skattefusk som existerar. Vi har också i utskottets betänkande uttalat att vi vill avvakta landskontorsutredningens arbete för att se om de åtgärder utredningen föreslår kan leda till något resultat. Ett av de problem som föreligger gäller rekryteringen av personal till detta grannliga arbete. Jag kan instämma i argumenteringen i herr Sjöholms motion i vad avser de föreliggande svårigheterna att skaffa folk som kan detta arbete.

Jag kan vidare godta många av de skäl som herr Sjöholm framför i sin motion för införandet av en renodlad tjänstemannataxering. Om allmänna skatteberedningen lyckas i sina strävanden att komma fram till en definitiv källskatt för flertalet av de skattskyldiga och riksdagen beslutar i enlighet därmed, är det troligt att vi kan komma fram till något i stil med vad herr Sjöholm syftar till.

Det är också känt att man har stora svårigheter med rekryteringen av taxeringsnämndsordförandena och i vissa fall även av kronoombuden. Så har varit fallet under åtminstone de senaste 30 åren och orsaken härtil är att söka i flera förhållanden. Ett förhållande som spelar den kanske största rollen torde vara människors obenägenhet att gå emot andra människor på en så känslig punkt som när det gäller att avgöra hur

stor skatt vederbörande skall betala. Denna omständighet torde i ganska stor utsträckning ligga bakom svårigheterna att rekrytera folk, särskilt till posten som taxeringsnämndsordförande.

Också taxeringsnämndsordförandenas ersättning spelar givetvis en roll, men eftersom denna fråga skall avgöras i ett annat sammanhang, skall jag inte nu ta upp ett resonemang om detta. Något som jag inte kan förstå är emellertid varför man inte vidgar rekryteringsbasen för taxeringsnämndsordförandena. Dessa rekryteras väl i regel bland tjänstemän, men jag frågar mig varför man inte kunde vidga rekryteringsbasen till att omfatta även andra anställda och t. ex. jordbrukare. Det skulle dessutom föra det goda med sig att verkningarna av skatteprogressiviteten, som herr Sjöholm tar upp i sin motion, ofta inte skulle bli så stora på dessa extrainkomster. Jag har denna höst sett en annons, där man inbjöd till kurser för utbildning av taxeringstjänstemän av denna typ i Stockholms län. Detta är något som även andra län borde ta upp.

Herr Sjöholm förde vidare fram en mycket hård kritik mot taxeringsnämndernas sätt att agera. Han kan kanske ha rätt i mycket, men jag vill ändå påpeka att man väl i allmänhet närmast känner arbetet inom den nämnd, där man själv arbetar. Hur de övriga nämnderna lägger upp sin verksamhet kan man väl inte med någon säkerhet uttala sig om. Nämndens ordförande har ju skyldighet att beträffande deklARATIONER, i vilka ändringar kan bli aktuella, föra en korrespondens med vederbörande skattskyldig och att på grundval av denna korrespondens och bestämmelserna i skattelagarna skapa sig en uppfattning om hur man skall handla. Jag förmodar att herr Sjöholm, liksom andra ordförande, helt kort redovisar detta inom nämnden, och är nämnden då av samma mening som ordföranden finns det väl ingen anledning att ta upp någon diskussion.

Vissa alkoholpolitiska frågor

Det är på detta sätt man agerar i de flesta nämnder. Är man ense finns det ju ingen anledning att diskutera. Tillräckligt många är ändå snacksaliga och i olika sammanhang och talar i onödan. Om så inte sker inom taxeringsnämnderna misskrediterar det inte nämnderna på något sätt.

Herr NORDGREN (h):

Herr talman! Helt naturligt är det pågående skattefusket här i landet mycket beklagligt. Det beslut som riksdagen fattat om införande av mervärdeskatt kommer med all sannolikhet att i någon mån minska detta skattefusk.

När man talar om skattefusk kommer vanligen företagen omedelbart in i bilden. Så skedde också nu när herr Karlsson i Huddinge talade om skattefusket: det var företagen som i regel skattefusade. Vi företagare blir nästan utpekade som bovar i samhället — det har varit fallet både här i riksdagen och under den nyligen avslutade valrörelsen.

Jag skulle gärna vilja fråga herr Karlsson i Huddinge: Vad finns det för belegg för dessa påståenden? Det har uppställts stränga regler för hur vi företagare skall föra böcker och sköta skattemeddelningen m. m.

Jag ställer min fråga delvis mot bakgrund av vad som sades vid ett möte här i huset i går kväll. Bland deltagarna var professor Knut Sveri, byråchef Bertil Forsell och professor Hans Thornstedt, och man diskuterade under ett avsnitt av konferensen denna fråga ur kriminalpolitisk synpunkt. Av en utredning som presenterades vid mötet framgick att cirka 5 000 personer här i landet varje år döms för skattefusk och falskdeklaration. Men den som presenterade utredningen framhöll, herr Karlsson i Huddinge, att det i regel gällde lönta-gare.

Jag tycker att man inte alltid i debatterna om skattefusk skall utpeka oss företagare som de skyldiga.

Herr KARLSSON i Huddinge (vpk):

Herr talman! Till herr Sjöholm vill jag säga att jag naturligtvis har sympati för socialismen därför att jag är socialist. Men jag kan ta kammarens protokoll under en följd av år till bevis för att jag aldrig uttryckt någon särskild sympati för det skattesystem som tillämpas i vissa av de socialistiska länder som jag känner till något så när.

Med anledning av herr Sjöholms invändningar och som svar på herr Nordgrens fråga vill jag säga att jag visst inte förnekat att också andra än företag skattefuskar. Jag har aldrig försvarat att man låter bli att betala skatt för vad man extraknacker ihop. Men det är ju ganska egendomligt att varje gång denna fråga kommer upp blir vissa representanter för näringslivet synnerligen uppbragta, om man på något sätt ifrågasätter företagets lojalitet mot samhället. Jag tror att herr Nordgren dåligt följer med vad som händer, ty genom stickprovskontroller som genomföres av och till har man fått bevis för att företagen skattefuskar i rätt stor omfattning — i hur stor omfattning kan vi inte säga. Det finns nämligen ingen allmän effektiv skattekontroll, utan det görs endast stickprovskontroller, vilka givetvis inte kan ge en exakt bild av läget. Jag förstår inte varför de ärade kollegerna blir så uppbragta om företagets skattefusk påtalas. Skulle vi inte kunna vara litet objektiva och säga att företagen skattefuskar, men att det tyvärr också finns enskilda människor som gör det. Då kommer vi väl sanningen närmast.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 11

Vissa alkoholpolitiska frågor

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 56, med anledning av motioner angående vissa alkoholpolitiska frågor.

Vissa alkoholpolitiska frågor

Bevillningsutskottet behandlade i detta betänkande följande motioner:

1) de likalydande motionerna I: 374 av herr *Dahl m. fl.* och II: 476 av herr *Johansson* i Trollhättan *m. fl.*, vari hemställdts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhölle om snara förslag till lagstiftning som förbjöde starkspritsreklam;

2) de likalydande motionerna I: 375 av herr *Hedström m. fl.* och II: 469 av herr *Engkvist m. fl.*, vari hemställdts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde om utredning rörande formerna för samhällets kontroll över bryggerinäringens tillverkning och distribution av öl och starköl;

3) de likalydande motionerna I: 642 av herrar *Yngve Nilsson* och *Ebbe Ohlsson* samt II: 815 av herr *Nilsson* i Bästeskille *m. fl.*, vari hemställdts, att riksdagen beslutade sådan liberalisering av tillverkning och försäljning av ciderdrycker som 1959 års utskänkingsutredning föreslagit samt uppdroge åt bevillningsutskottet att föreslå härför erforderliga författningsändringar;

4) motionen II: 318 av herrar *Almgren* och *Rask*, vari hemställdts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t

a) begärde förslag till lagstiftning som förbjöde alla former av reklam för spritdrycker,

b) hemställde om åtgärder för att förhindra den verksamhet som bedreves av agenter för spritdrycker, vin och öl, samt

c) gäve till känna vad som i övrigt anförts i motionen;

5) motionen II: 886 av herr *Åkerlind*, vari hemställdts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde om utredning och förslag till lagstiftning avseende förbud mot reklam för tobaksvaror, alkoholhaltiga drycker och narkotiska preparat.

Den under 5) angivna motionen hade hänvisats till bevillningsutskottet endast i vad den avsåge förbud mot reklam för alkoholhaltiga drycker.

Utskottet hemställde,

1) att riksdagen måtte med bifall till de likalydande motionerna I: 374 av herr *Dahl m. fl.* och II: 476 av herr *Johansson* i Trollhättan *m. fl.* samt i anledning av motionen II: 318 av herrar *Almgren* och *Rask* och motionen II: 886 av herr *Åkerlind* i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag till 1969 års vårriksdag i enlighet med vad utskottet förordat beträffande förbud mot reklam för spritdrycker;

2) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära att de likalydande motionerna I: 375 av herr *Hedström m. fl.* och II: 469 av herr *Engkvist m. fl.*, motionen II: 318 av herrar *Almgren* och *Rask* samt motionen II: 886 av herr *Åkerlind*, i vad densamma hänvisats till bevillningsutskottet, överlämnades till alkoholpolitiska utredningen för att — beträffande sådana i motionerna behandlade frågor som icke innefattades under punkten 1) i utskottets hemställan — tagas i övervägande vid fullgörande av utredningsuppdraget;

3) att riksdagen måtte avslå de likalydande motionerna I: 642 av herrar *Yngve Nilsson* och *Ebbe Ohlsson* samt II: 815 av herr *Nilsson* i Bästeskille *m. fl.*

Reservationer hade avgivits

Beträffande alkoholreklamen

1) av herrar *Yngve Nilsson*, *Enarsson* och *Magnusson* i Borås (samtliga h), vilka med hänvisning till det förhållandet att frågan om alkoholreklamen redan vore föremål för utredning ansett att utskottet med hänsyn till gängse praxis bort hemställa,

att riksdagen måtte avslå motionerna I: 374 och II: 476, II: 318 och II: 886;

Beträffande kontroll över bryggerinäringen

2) av herrar *Yngve Nilsson* (h), *Stefanson* (fp), *Enarsson* (h), *Tistad* (fp), *Magnusson* i Borås (h) och *Vigelsbo*

Vissa alkoholpolitiska frågor

(cp), fru *Nettelbrandt* (fp) samt herrar *Eriksson* i Bäckmora (cp) och *Enskog* (fp), vilka ansett att utskottet — med hänsyn till att de synpunkter som aktualiserats i förevarande motioner, i vad de avsåge tillgodoseende av nykterhetspolitiska intressen, låge inom alkoholpolitiska utredningens uppdrag — bort hemställa,

att riksdagen måtte avslå motionerna I: 375 och II: 469;

Beträffande ciderfrågan

3) av herrar *Yngve Nilsson*, *Enarsson* och *Magnusson* i Borås (samtliga h), vilka ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära att motionerna I: 642 och II: 815 överlämnades till alkoholpolitiska utredningen för att beaktas vid fullgörande av utredningsuppdraget.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr MAGNUSSON i Borås (h):

Herr talman! Bevillningsutskottets majoritet har, i anledning av motioner om förbud mot alkoholreklamen, föreslagit att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär förslag till nästa års riksdag om införande av förbud mot reklam för spritvaror. Vi reserverar har inte kunnat vara med om denna skrivning av den enkla anledningen att frågan är föremål för prövning av alkoholpolitiska utredningen.

Bevillningsutskottets praxis är nämligen att motioner i frågor som är föremål för utredning avslås under hänvisning till sittande utredning. Denna praxis håller utskottet mycket hårt på och herr ordföranden brukar säga: Högst en skrivelse till Kungl. Maj:t om året. Vi reserverar fullföljer denna tradition och yrkar avslag på motionerna, eftersom frågan redan är föremål för utredning.

Utskottsmajoritetens ställningstagande är så mycket mer förvirrande som majoriteten, sedan den har begärt ett förslag till nästa års riksdag, nu överlämnar andra motioner om borttagande av spritreklamen till alkoholpolitiska utredningen för vidare utredning.

Herr talman! Det har väl näppeligen hänt tidigare här i riksdagen att en utskottsmajoritet blivit så förvillad att den utan vidare utredning begär ett förslag från regeringen om direkt lagstiftning och i nästa andetag begär att frågan skall bli föremål för behandling av den sittande utredningen. Jag kan inte finna annat än att utskottsmajoritetens begäran — om den skulle bli uppfylld av regeringen — innebär en uppenbar desavouering av den sittande utredningen. Man måste fråga sig vad det är som skall utredas efter det att ett definitivt beslut har fattats.

Utskottsmajoriteten anför i sin skrivning följande: »Åtgärder mot alkoholreklamen i de former denna reklam för närvarande bedrivs kan sannolikt inte väntas medföra några omedelbara effekter.»

Trots detta uttalande föreslår utskottsmajoriteten att omedelbara lagstiftningsåtgärder skall vidtagas. Det är säkerligen riktigt att — som utskottet säger — den nuvarande reklamen inte medför några skadliga verkningar. Varför då inte invänta utredningsresultatet?

Efter 1954 års reform upprättades hos AB Vin- och spritcentralen en allsidigt sammansatt samarbetsnämnd för alkoholreklamen med regeringsrådet Åbjörnsson som ordförande. I självansöringssyfte bildade Stockholms handelskammare år 1962 nämnden för granskning av rusdrycksreklam, som skulle borge för att denna reklam bedrevs på ett från socialmedicinska och andra allmänna synpunkter önskvärt sätt. Ett bevis för att denna senare nämnd har lyckats i sitt arbete har vi i att den inom Vin- och spritcentralen

Vissa alkoholpolitiska frågor

befintliga samarbetsnämnden under denna tid inte har behövt ingripa.

Herr talman! Det råder inga delade meningar vare sig i kammaren eller i utskottet om att allt måste göras för att komma till rätta med spritmissbruket. Man måste emellertid då försöka sig på mera verksamma åtgärder än det förslag innebär som nu ligger på bordet; det medför nämligen många icke önskvärda verkningar. Det är inte heller klart på vilket sätt förbudet skall kunna förverkligas. Tryckfrihetsbestämmelserna torde lägga hinder i vägen för annonsförbudet; det framgår ganska tydligt av det yttrande som justitiekanslersämbetet avgav år 1964.

Då återstår ett tidigare diskuterat system, nämligen att statsmakterna skulle tvinga monopolet att införa ett köpstopp för de märken som annonseras, en åtgärd som skulle drabba även legitima konsumenter. Detta synes i viss mån stå i strid mot det avtal som finns mellan staten och AB Vin- och spritcentralen. Enligt § 3 i detta avtal beträffande rätten att idka partihandel med rusdrycker åligger det Spritcentralen att vid inköp, tillverkning och beredning av rusdrycker bedriva verksamheten på sådant sätt att leverantörers och återförsäljares berättigade handelsintressen tillgodoses, att garanti vinnes för fullt ärlig varubeteckning och att behörig hänsyn toges till allmänhetens smak och vanor.

Vidare torde man kunna framhålla att det inte går att komma till rätta med den s. k. smygreklamen, en fråga som har upptagits till behandling bl. a. i herr Åkerlinds motion. Denna reklam är många gånger vida värre än någon annan. Inte heller går det att stävja reklamen i utländska tidskrifter eller utländska radio- och TV-program. Därför finner vi reservanter att det är nödvändigt att avvakta det pågående utredningsarbetet. Jag yrkar således bifall till reservationen 1.

I motioner har det också yrkats på

en ökad samhällelig kontroll över bryggerinäringen. Vi kan inte finna annat än att samhället från nykterhetspolitiska synpunkter har en betryggande kontroll över denna tillverkning. Riksdagen har tidigare haft denna uppfattning, och jag förmodar att den fortfarande har den. Det råder intet som helst tvivel om att den pågående utredningen har direktiv som innebär att den på nykterhetspolitiska grunder kan pröva problemen med ölfabrikationen. Detta har också bevisats genom att utredningen beträffande öldistributionen har vidtagit försöksåtgärder, vilkas fortsättning tyvärr förhindrades genom ett regeringsingripande.

Man måste fråga sig, om motionärerna och utskottsmajoriteten har andra avsikter än nykterhetspolitiska med sin önskan om ökad samhällskontroll över öltillverkningen. Det är med den motiveringen som jag ber att också få yrka bifall till reservationen 2.

I reservation 3 har vi tagit upp vårt gamla krav på rätt till cidertillverkning. 1959 års utskänkingsutredning föreslog att tre olika cidertyper skulle få tillverkas, nämligen starkcider, cider och lättcider. Trots upprepade förslag och motioner här i riksdagen har emellertid detta problem ännu inte lösts. För den svenska fruktodlingen torde det vara av stort värde, om svensk frukt skulle kunna användas för framställningen av en sådan dryck. Denna fråga har ytterligare aktualiserats sedan konsumtionen av importerade lättviner nu har ökat så avsevärt. Därför finns det anledning att med större intresse pröva framställningen i dessa motioner, där man föreslår en utredning om tillverkning av en svensk dryck som skulle kunna konkurrera med den mycket stora och omfattande vinimport som för närvarande pågår.

Jag vet att motionären i detta ärende ytterligare kommer att utveckla ämnet, varför jag inte skall trötta kammaren med att tala mera om den frågan. Jag

ber emellertid att också få yrka bifall till reservationen 3.

Herr ERIKSSON i Bäckmora (cp):

Herr talman! De frågor som behandlas i föreliggande utskottsbetänkande har med jämna mellanrum dykt upp i riksdagen i form av motioner och propositioner. Många utredningar har under årens lopp grubblat över dessa problem utan att kanske riktigt ha kunnat komma fram till någon definitiv lösning. Just nu har vi den alkoholpolitiska utredningen som arbetar med spörsmålen.

De mera begränsade frågor, som föreliggande utskottsbetänkande tar ställning till, gäller främst åtgärder mot alkoholreklamen, kontroll över bryggerinäringsen och försäljning av ciderdrycker.

Vad först gäller alkoholreklamens påverkan på det allmänna nykterhetsläget är väl de allra flesta överens om att denna reklam bidragit till att öka den totala konsumtionen av alkoholhaltiga drycker med en icke obetydlig missbrukseffekt. De alltmer utmanande former som blommar kring alkoholreklamen måste på något sätt bekämpas. Det är i dagens läge en mycket stor och viktig samhällsfråga.

Skall samhället kunna begränsa alkoholskadorna, måste också alkoholkonsumtionen trängas tillbaka. De organisationer och frivilliga krafter i samhället, som bedriver en nykterhetsvårdande och nykterhetsupplysande verksamhet, har emellertid alltför begränsade resurser i förhållande till de intressen som står bakom alkoholreklamen. Denna reklam kommer väsentligast via tidningar och annonser, men, herr talman, i detta sammanhang får man inte heller blunda för den ohejdade alkoholreklam som förekommer i våra massmedia: filmen och televisionen. Den öppna alkoholreklam som där framträder har i propagandahänseende ingen annan motsvarighet. I de flesta

Vissa alkoholpolitiska frågor

av TV:s underhållningsprogram måste man tydligen duka fram ett helt batteri av öl- och spritflaskor. Denna reklam har en oerhörd genomslagskraft, framför allt hos ungdomen som därigenom lockas och uppmuntras till alkoholbruk. Jag har därför den uppfattningen att, om ett effektivt reklamförbud skall kunna åstadkommas, måste det också gälla filmen och televisionen. Vid den omprövning av frågan om alkoholreklamen, som företogs av 1957 års riksdag, fastslog föredragande departementschefen i proposition nr 143 såsom »självfallet att all rusdrycksreklam bör bedrivas med känsla för det därmed förbundna ansvaret. Man bör undvika uttalanden som kan uppfattas som propaganda för dryckesseden.»

Herr talman! Jag frågar mig om skålandet och supandet i TV är annat än en propaganda för dryckesseden. På vilket sätt efterlever televisionen departementschefens och riksdagens klara uttalanden på denna punkt beträffande ansvaret för denna propaganda?

I 1961 års nykterhetskommitté gjorde man också ett klart ställningstagande i dessa frågor. Jag citerar: »I fråga om spritdrycker har kommittén däremot ansett nödvändigt att föreslå tämligen långtgående inskränkningar. I första hand förordas förbud mot att använda mera påträngande reklammedel, exempelvis film, affischer, skyltar på allmänna platser o. dyl. för spritreklamen». Trots att kommitténs förslag inte resulterat i någon lagstiftning, borde väl ändå denna klart uttalade mening också kunna respekteras av våra massmedia. Var är alkoholreklamen mer påträngande än just i TV.

Med beaktande av att den alkoholpolitiska utredningen har att ta ställning också till frågan om alkoholreklamen, har bevillningsutskottet i det föreliggande betänkandet ansett den frågan så viktig att snara åtgärder är påkallade. I den del som gäller spritreklamen har det biträtt motionsyrkanden

Vissa alkoholpolitiska frågor

om förbud mot reklam för spritdrycker. Vad sedan gäller reklamen för vin och öl anser utskottet att riksdagen nu inte bör ta någon ståndpunkt utan här avvakta den alkoholpolitiska utredningen.

Beträffande frågan om kontroll över bryggerinäringen delar sig utskottet. Majoriteten vill överlämna motionerna till alkoholpolitiska utredningen, medan reservanterna, till vilka jag hör, anser att den frågan ligger hos utredningen åtminstone vad som gäller det nykterhetspolitiska intresset.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till utskottets betänkande nr 56 under punkterna 1 och 3 samt beträffande punkt 2 bifall till den reservation som lämnats av herr Yngve Nilsson m. fl.

Herr ENSKOG (fp):

Herr talman! Det utskottsbetänkande som vi nu behandlar berör olika alkoholpolitiska problem. Från talarstolen har här redan framförts en rad synpunkter på dessa ärenden. Jag skall därför inskränka mig till att säga några ord om ett par saker.

I anledning av utskottets ställningstagande till motionerna om reklamen för starksprit har det ifrågasatts om förslaget skulle strida mot tryckfrihetsförordningen. Jag vill därför, herr talman, särskilt understryka att den frågan diskuterades i utskottet och att de informationer som vi då fick visade att utskottets ställningstagande inte står i strid med tryckfrihetsförordningen.

Reservationen 2 handlar om det motionspar vari föreslås ökad samhällelig kontroll över bryggerinäringen. Motionärerna motiverar yrkandet med en hänvisning främst till att förutsättningarna för den nykterhetspolitiska synen på maltdryckerna radikalt förändrats genom mellanölets tillkomst. Vi reservanter anser att de nykterhetspolitiska frågor som aktualiserats i motionerna redan ligger inom alkoholpolitiska utredningens uppdrag. Det finns därför inte någon anledning att bifalla motio-

närernas yrkanden. Syftar motionärerna längre — t. ex. mot ett förstatligande av bryggerinäringen och ett statligt ölmonopol — vill jag påpeka att den frågan behandlats av 1954 års bryggeriutredning. Utredningen avvisade tanken på en sådan åtgärd, finansministern delade utredningens uppfattning på den punkten och riksdagen godkände den.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 2 av herr Yngve Nilsson m. fl.

Herr MAGNUSSON i Borås (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Eriksson i Bäckmora uppehöll sig en hel del vid den smygreklam som förekommer i radio och kanske särskilt i TV. Jag vill varmt instämma i vad han sade om verkningarna därav. Det beklagliga är emellertid — och det framhöll jag i mitt första anförande — att vi inte har några som helst möjligheter att genom ett beslut om förbud mot spritreklam komma till rätta med just de problemen.

Herr ENGKVIST (s):

Herr talman! Dessa frågor har vi tidigare behandlat i denna kammare och de har också spelat en ganska stor roll i den nykterhetspolitiska debatten. Vid olika tillfällen har vi i riksdagen prövat förslag på liknande områden. Eftersom det redan sagts en hel del från utskottet skall jag helt kort understryka den mycket utförliga motivering som utskottet anført för sitt ställningstagande i de tre olika punkter som betänkandet omfattar.

Först några ord om spritreklamen.

Herr Magnusson i Borås sade bl. a. att det på grund av tryckfrihetsförordningen inte går att genomföra ett förbud mot spritreklam. Jag tror inte det är riktigt att denna förordning lägger något hinder i vägen. Det kan inte vara rätt att samhället skall medverka genom upplysning och socialt arbete för att

Vissa alkoholpolitiska frågor

minska alkoholskadorna och samtidigt tillåta en ohämmad reklam för alkohol. Det går inte ihop.

Från utskottets sida är man väl medveten om att ett reklamstopp inte kommer att få särskilt stor effekt på kort sikt, men vi får inte förbise att ett beslut enligt utskottets förslag ändå är en positiv åtgärd som tar bort den propaganda för spritdrycker som nu faktiskt dagligen förekommer. En sådan propaganda kan, framhåller också utskottet, medföra risk för att dessa drycker blir accepterade som dagliga konsumtionsvaror. Med hänsyn till samhällets åtaganden när det gäller alkoholpolitiken kan detta inte vara en riktig utveckling.

Nu säger herr Magnusson i Borås att frågan redan är föremål för utredning och att utskottets ställningstagande därför i viss mån är förvirrande. Vad utskottsmajoriteten kommit fram till är, att denna fråga är av sådan art, att den mycket väl kan brytas ut, och att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t bör kunna hemställa om omedelbara åtgärder. Det är fullkomligt klarlagt vad som behöver utredas på denna punkt. Att utskottsmajoriteten samtidigt förordar att alkoholreklamen i övrigt blir föremål för uppmärksamhet av alkoholpolitiska utredningen är åtminstone enligt min mening inte särskilt förvirrande utan rätt naturligt.

När det gäller den andra punkten — frågan om kontroll över och insyn i bryggerinäringen — skall jag helt kort kommentera vad utskottet anfört. Den förändrade situation, som inträtt genom mellanölets tillkomst, men kanske framför allt genom den allt starkare företagskoncentrationen inom bryggerinäringen gör att det finns starka skäl för en översyn av hela denna fråga. Det finns verkligen inga skäl att undanta bryggerinäringen från en utvidgad insyn från samhällets sida och — om så befinnes nödvändigt — kontroll över näringen. Det är ju en allmänt utbredd uppfattning inom vårt samhälle att näringslivet inte

bör få agera hur det vill, utan att samhället, som har ansvar för utvecklingen, skall ha insyn i näringslivet, och då finns det naturligtvis inget skäl att undanta bryggerinäringen.

Utskottsmajoriteten har föreslagit att dessa motioner skall hänskjutas till alkoholpolitiska utredningen. Jag måste säga att jag i detta avseende finner reservanternas ståndpunktstagande förvirrande. De konstaterar att utredningen redan synes ha detta uppdrag, och därför yrkar de avslag på motionerna. Jag anser att riksdagen genom ett beslut i enlighet med utskottsmajoritetens förslag bör understryka vikten av att alkoholpolitiska utredningen tar sig an dessa frågor på det sätt som här anförts.

När det gäller den tredje fråga, som behandlas i detta betänkande, skall jag försöka bli ännu mera kortfattad. Detta beror inte på att jag anser den fråga det gäller — frågan om cidern — vara mindre viktig än de båda andra. Tvärtom anser jag att den i och för sig är den viktigaste av dessa frågor. Men det har inte förebragts någon som helst motivering för att man i det läge vi nu har skulle införa en ny alkoholdryck, som kan bli särskilt attraktiv för ungdomen. Den ståndpunkten har statsmakterna hela tiden intagit, och jag vill uttrycka den varma förhoppningen att riksdagen alltjämt skall besinna sitt ansvar. Om fruktodlingen behöver stöd för att kunna fullgöra sin i och för sig viktiga funktion i samhällslivet, så får den saken ordnas på annat sätt och inte genom alkoholpolitiska åtgärder, som medför så stora risker som ett beslut att införa cider skulle innebära.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga tre punkter.

I detta anförande instämde fröken Sandell (s).

Herr ERIKSSON i Bäckmora (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill först säga några

Vissa alkoholpolitiska frågor

ord till herr Engkvist beträffande vår reservation nr 2. Att vi inte delar utskottets uppfattning när det gäller kontrollen över bryggerinäringen beror bl. a. på att samhället redan nu har betydande möjligheter till insyn i bryggerinäringen, bl. a. genom kontrollstyrelsen, som ju har till uppgift att övervaka tillverkning och beskattning samt att följa försäljningen på detta område. Är det så att någon tycker att man tjänar för mycket pengar inom bryggerinäringen — det kan också jag tycka — så finns möjligheten att använda skatteinstrumentet.

Till herr Magnusson i Borås vill jag säga att jag inte talat om smyg reklam i den bemärkelse som herr Magnusson i Borås tycks avse. Den reklam som förekommer i TV har jag kallat för öppen reklam och inte för smyg reklam. Den måste det gå att komma till rätta med.

Herr MAGNUSSON i Borås (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Engkvist sade att det är alldeles klart att man kan lagstifta i denna fråga. Det är ju just det som vi hela tiden har bestritt; av tryckfrihetsskäl går det helt enkelt inte att åstadkomma en sådan lag. Jag skall inte närmare gå in på en diskussion om detta — jag vet att denna fråga kommer att tas upp i hela sin vidd i ett senare anförande.

Herr Engkvist sade också att man inte genom en sådan åtgärd skulle ta ifrån alkoholpolitiska utredningen uppdraget att utreda spritreklamen. Men om vi nu definitivt tar ställning och fattar beslut om starkspritreklamen, så kan det ju inte gärna finnas något kvar att utreda i den frågan! Herr Engkvist sade att utredningen i så fall ändå har kvar uppdraget att utreda den andra delen av alkoholreklamen. Ja, visst har den det; det tvistar vi ju inte om. Jag är också på det klara med att det uppdraget i så fall alltså jämt kvarstår. Men själva frågan om

starkspritreklamen har vi ju då ändå undandragit utredningen.

Jag vill gärna instämma i vad herr Eriksson i Bäckmora sade beträffande ölhanteringen. Det är ju alldeles självklart att alkoholpolitiska utredningen har att behandla de problem som rör ölhanteringen, sedda ur nykterhetspolitisk synpunkt. Men om det är så att man är ute för att socialisera denna näring tror jag inte vi kan säga att den frågan ligger på utredningens bord, och det är ju ett sådant syfte man tycker sig ana bakom motionerna och utskottsbetänkandet.

Herr ENGKVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! När det gäller den sista frågan som herr Magnusson tog upp — om det är ett socialiseringssyfte eller något annat som ligger bakom kravet på insyn och kontroll över bryggerinäringen — vill jag säga att i motionerna begärs en förutsättningslös utredning om vad som kan göras för att ur nykterhetspolitisk synpunkt komma till rätta med de problem som vi anser föreligger.

Beträffande tryckfrihetsförordningen som hinder mot att införa ett reklamförbud vidhåller jag att det finns möjligheter att genomföra ett reklamförbud för starksprit. Den del av frågan som vi är villiga att hänskjuta till alkoholpolitiska kommittén gäller annan alkoholreklam som visserligen också kan vara besvärande men beträffande vilken vi anser att en utredning kan vara befogad innan vi tar ställning till frågan.

Jag vill till herr Eriksson i Bäckmora säga att jag har all respekt för kontrollstyrelsens ambitioner, men kontrollstyrelsen har verkligen inte med nuvarande bestämmelser den möjlighet till insyn och kontroll som vi anser nödvändig beträffande bryggerinäringen.

Herr WIKLUND i Stockholm (fp):

Herr talman! En sådan här debatt brukar ju börja med diskussion mellan dem som har behandlat ärendet i ut-

Vissa alkoholpolitiska frågor

skottet, och sedan får enkla motionärer, som har bidragit till materialet i utskottet och rent av föranlett att utskottet arbetat med frågorna, komma till tals först i en senare omgång. Jag säger inte detta för att på något sätt kritisera ordningen — det är naturligt att den ordningen tillämpas — men motionärerna kommer ju därigenom i någon mån på efterhand.

Jag ber först att få konstatera att motionerna I: 374 av herr Dahl m. fl. och II: 476 av herr Johansson i Trollhättan m. fl. är motioner som är väckta av de båda nykterhetsgrupperna inom riksdagen. Jag tar här till orda såsom en av de motionärer som har väckt motionen i denna kammare, alltså II: 476. Jag skall försöka fatta mig tämligen kort, då jag tror att utgången av detta ärende i dess skilda delar är tämligen given.

Gentemot dem som i reservation nr 1 uttrycker den meningen, att man med hänsyn till praxis bör vänta med riksdagens ställningstagande tills den alkoholpolitiska utredningen för sin del har tagit ställning, vill jag erinra om att denna fråga om alkoholreklamen ingående har utretts i den ordning som brukar vara vanlig för frågorna här i riksdagen. Det finns ett stort betänkande tryckt, 1961 års nykterhetslagkommittés betänkande, som sedan också har blivit remissbehandlat. Det finns publicerat i Statens offentliga utredningar. Den utredningen tillkom på riksdagens och dess bevillningsutskotts uttryckliga begäran.

Jag tycker att det är en brist, herr talman, att bevillningsutskottet i det nu föreliggande betänkandet inte sökt att på något sätt redovisa de väldiga summor som utgår till s. k. kommersiell reklam för alkoholdrycker. Jag är på det klara med att betydande svårigheter att mäta denna reklam föreligger, men jag tycker dock att man skulle ha kunnat komma fram till vissa närmevärden, som det vore av intresse att ha fått redovisade i detta betänkande och i denna debatt. Själv har jag gjort försök att via riksdagens

upplysningstjänst få någon kunskap om detta. Jag har fått den uppgiften att för vartdera av åren 1965 och 1966 uppgår reklamkostnaden till i runt tal 10 miljoner kronor, något lägre belopp för 1965 och något högre för 1966. Den största posten är därvidlag annonskostnader. Bara mellanölskampanjen, alltså den som föregick och fördes kring genomförandet av mellanölsreformen, kostade 3,6 miljoner kronor.

Det är naturligtvis klart att det avgörande är den verkan som alkoholreklamen har. Att säga att den inte har en allmänt försäljningsuppdrivande verkan och därmed bidrar till skadeverkningarna på detta område vore ju detsamma som att säga att reklammakarna, särskilt de utländska alkoholintressena, fungerade som något slags jultomtar i förhållande till reklamfirmor och dem som i övrigt medverkar vid tillkomsten och bedrivandet av alkoholreklamen.

Det är väl knappast någon som tror på en sådan jultomteverksamhet, utan det står väl klart att det helt enkelt är lönsamt att satsa på alkoholreklam, varför man också gör sådan reklam så långt man får.

1961 års nykterhetslagkommitté publicerade sitt reklambetänkande 1964, och det var grundat på flera egna undersökningar. Redan de modesta slutsatser som man drar av dessa undersökningar gjorde i varje fall på mig det intrycket att det härvidlag förekommer en ganska skrämmande ansvarslöshet. Vi har säkert anledning anta att alkoholreklamen, sedan dessa undersökningar verkstälts, väsentligt ökats. Man laborerar i detta betänkande med en skillnad mellan s. k. informativ och därmed förment acceptabel reklam å ena sidan och s. k. kommersiell reklam å den andra. Informativ reklam är t. ex. den reklam som drivs för övergång från sprit till vin, en alkoholpolitisk metodik som ju nyligen utsatts för en mycket bister kritik av en så måttfull man som professor Bonnichsen vid sta-

Vissa alkoholpolitiska frågor

tens rättskemiska laboratorium. Han tror inte ett dugg på denna metodiks användbarhet för att få till stånd bättre nykterhetsförhållanden. För min del tror jag därför, att man inte kan upprätthålla den där skillnaden mellan en informativ och en kommersiell reklam, utan att all alkoholreklam faller under samma stränga dom, som bevillningsutskottets majoritet uttalar i betänkandet på s. 22: »Man bör emellertid enligt utskottets mening inte på längre sikt underskatta reklamens effekter när det gäller den allmänna attityden till rusdryckerna.» Det gäller alltså påverkan på så att säga klimatet eller atmosfären kring dessa drycker. Detta utvecklas ytterligare i utskottsbetänkandet och man kommer också in på den motreklam som ju samhället gör men, som får jämförelsevis små resurser. Det rör sig om ett belopp på ungefär 3½ miljoner kronor som ges ut till nykterhetsorganisationerna och Centralförbundet för nykterhetsundervisning. Ställ detta mot de stora belopp som går till alkoholreklamen! Jag ber att särskilt få fästa uppmärksamheten på formuleringen i bevillningsutskottets betänkande och citerar på nytt: »Man bör emellertid enligt utskottets mening inte på längre sikt underskatta reklamens effekter när det gäller den allmänna attityden till rusdryckerna.» Och med rusdrycker menar man ju inte bara starksprit utan också såväl vin som starköl.

Herr talman! Det vore frestande att referera 1961 års utredning särskilt beträffande whiskyreklamen, men det finns en relativt utförlig sammanfattning av reklambetänkandet på s. 5 och 6, i det bevillningsutskottsbetänkande som vi nu behandlar, så jag avstår från referatet. En brist i bevillningsutskottets betänkande är, att det inte lämnas någon redovisning om i vilken omfattning de självsanerande reklamnämnderna ingripit och alltså fungerat enligt sina intentioner. Herr Magnusson i

Borås var inne på denna sak och sade, i varje fall beträffande någon av nämnderna, att det i något fall inte alls företagits något ingripande. Det säger ju ingenting om verksamheten. Jag tycker vi kunde ha fått en litet fylligare beskrivning av hurudan verksamheten har varit och i vilken mån man har ägnat sig åt olika uppkommande fall. Det är mycket möjligt att man stannat för att avstå från att vidta några åtgärder alls, men någon redovisning av nämndernas verksamhet tycker jag ändå vi skulle ha fått, så att vi kunnat se hur självsaneringen fungerar i praktiken.

Jag ber att få ansluta mig till utskottsmajoritetens ståndpunkt rörande åtgärder emot alkoholreklamen. Själv har jag länge ansett att Spritcentralen bör kunna ingripa genom att vägra köp av reklamerande alkoholförsäljningsföretags produkter, utan att det finns någon särskild lagstiftning härom. Jag tänker därvid på en gemensam tillämpning av 7 § rusdrycksförsäljningsförordningen, där det står: »All försäljning av rusdrycker skall ordnas och handhas så att därav uppkommer så ringa skada som möjligt.»

Om man sedan läser 69 § i samma förordning, så står där: »Bolaget är skyldigt att verka för att reklam för rusdrycker och därmed jämförlig verksamhet icke bedrivs på sätt som finnes uppenbarligen stå i strid med det i 7 § angivna syftet.» Där menar jag att det finns en grund för en bolagsstyrelse — som väl bör ha någon befogenhet — att ta ställning i denna fråga utan stöd av lag. Det är emellertid möjligt att jag drar för långt gående slutsatser av dessa båda bestämmelser. Jag ansluter mig dock till utskottsmajoritetens ståndpunkt då det gäller en inskänkning i och ett förbud mot alkoholreklam.

Vad sedan gäller bryggeriindustrin tycker jag att kontrollstyrelsen gör en alltför optimistisk tolkning av företagens undersökningar, väsentligen föran-

Vissa alkoholpolitiska frågor

ledda av mellanölsreformen. Man konstaterar att statistiken rörande mellanölet visar att reformen inte har medfört någon ökning av alkoholmissbruket. Men vad gäller ungdomen var ju missbruket stort redan under utgångsåret för jämförelsen 1964. Det har sedan inte skett någon ökning, säger man. Nej, men vi är väl alla av den uppfattningen att vi borde nå fram till en minskning; det kan väl inte innebära någon tillfredsställelse enbart att en ökning har uteblivit.

Vidare skriver man att enkätundersökningen bland ett slumpurval av nykterhetsnämnder, barnavårdsnämnder, socialnämnder, skolstyrelser och polismyndigheter i huvudsak bygger på berörda myndigheters uppfattningar på området, »som ej nödvändigtvis alltid behöver överensstämma med faktiska förhållanden». Hur skall man nu tolka det? Man kan ju tolka det på två sätt. Antingen har myndigheterna övervärderat förhållandena eller också har de undervärderat dem. Deras uppfattningar behöver inte alltid överensstämma med faktiska förhållanden. Slutsatsen av kontrollstyrelsens statistiska redovisning och enkätundersökning är dock allvarlig nog. Det heter nämligen: »Den utveckling, som kännetecknar de senaste femton åren, nämligen att ungdomar i allt tidigare ålder och allt större utsträckning konsumerar alkohol, synes tydligen ha accentuerats sedan mellanölsreformen.»

Strax dessförinnan refererar utskottet till vad kontrollstyrelsen anför genom följande uttalande: »Huvudsakligen hade man observerat ungdomar, som konsumerat öl vid olämpliga tillfällen och på olämpliga platser — ett förhållande, som tydligen var mera sällsynt före reformen.» Detta är ett mycket oklart uttalande. Man frågar sig vad för slags öl det rör sig om. Om det är mellanöl och starköl, som i ökad utsträckning konsumerats vid olämpliga tillfällen och på olämpliga platser, mås-

te det uppenbarligen finnas tillfällen när det är direkt lämpligt för ungdom att konsumera dessa drycker. I varje fall finns det anledning att ifrågasätta detta i vad gäller starkölet.

Herr talman! Jag ber även i denna del att få yrka bifall till utskottsmajoritetens hemställan, vilket alltså innebär ett yrkande om avslag på reservationen 2. Rent formellt är skillnaden mellan utskottsmajoriteten och reservanterna på denna punkt såvitt jag kan förstå härfin. Jag vill slutligen utan kommentar yrka bifall till utskottsmajoritetens hemställan i övrigt, d. v. s. avslag på reservationen 3.

Herr WENNERFORS (h):

Herr talman! Det är sällan som verksamheten i ett utskott i Sveriges riksdag beskrivs med rubriken »Utskott på villovägar» på ledarsidan i en större dagstidning, men nu har det skett. Med tanke på det anseende som utskottsarbetet i Sveriges riksdag sedan gammalt har och med tanke på den måttfullhet och balans som den aktuella tidningen gjort sig känd för genom åren, måste rubriken och innehållet i tidningens ledare betecknas som en synnerligen stark kritik mot bevillningsutskottets betänkande nr 56.

Herr talman! Har man som riksdagsledamot under några år någorlunda väl lärt känna bevillningsutskottet och därigenom bibringats en allt större respekt för dess verksamhet och för dess betänkanden och yttranden blir man minst sagt överraskad. Det gäller vårt lands under 1960-talet kanske allra största problem, alkoholproblemet. Denna samhällsfråga är en av de mest svårlösta och mest komplicerade som vi har. Regeringen har på riksdagens begäran tillsatt en utredning, den alkoholpolitiska utredningen, med uppgift att bedriva ett omfattande, allsidigt och förutsättningslöst utredningsarbete och att på grundval av detta framlägga förslag till den framtida svenska alkohol-

Vissa alkoholpolitiska frågor

politiken. Det är ett stort och komplicerat samhällsproblem, som bäst löses genom en samlad reform bestående av ett flertal åtgärder vilka inbördes korresponderar med varandra.

Trots detta vill utskottet förorda en isolerad åtgärd, som kan uppfattas som ett misstroende mot inte bara regeringen utan också riksdagen i övrigt. Dessutom ändras förutsättningarna för det pågående utredningsarbetet, något som måste vara olyckligt. Utskottets handlingssätt är i sanning förbryllande, och så mycket mer förbryllande synes mig utskottets hemställan att övriga aktualiserade frågor bör övervägas av den alkoholpolitiska utredningen. Varför denna inkonsekvens — eller skall det ses som ytterligare ett uttryck för de ändrade principerna?

Men skall då inte riksdagen kunna förorda en isolerad åtgärd under ett pågående omfattande utredningsarbete? Självfallet kan det i vissa fall vara lämpligt, men den föreslagna åtgärden att förbjuda reklam för spritdrycker är olämplig av flera skäl.

För det första råder det mycket delade meningar om reklamens verkningar — inte minst på detta område, vilket ju också redovisats av den utredning som i flera år enbart utrett frågan om alkoholreklamen. För det andra är det vanskligt att i ett modernt samhälle med positiv inställning till konkurrens mellan olika producenter förbjuda ett av de väsentligaste konkurrensmedlen.

Vidare innebär den konstitutionella konflikt, som enligt många kan uppstå mellan det föreslagna reklamförbudet och tryckfrihetsförordningen, att kammarans ledamöter allvarligt måste överväga sitt ställningstagande. Det är heller inte belagt att det föreslagna reklamförbudet skulle ha en nykterhetsfrämjande effekt. Utskottsmajoriteten har också genom sina formuleringar i betänkandet belyst denna tveksamhet.

Herr talman! Ytterligare skäl kan redovisas, men flera talare har berört

dessa och gjort det utförligt. Jag har bara velat belysa den tveksamhet som råder om den föreslagna åtgärden och som starkt talar för att kammaren bifaller reservationen 1. Emellertid vill jag uttala förståelse för dem som i nykterhetsfrämjande syfte finner spritdrycksreklamen stötande, även om jag blev något överraskad över herr Engkvists uttryckssätt, när han talade om »ohämmad reklam». Men de som nu företräder den absolutistiska linjen och som engagerat och ambitiöst verkar för ett nyktrare svenskt samhälle måste överväga värdet av en helhetslösning som baseras på ett grundligt utredningsarbete och därmed än bättre vetande om hur vi gemensamt skall komma till rätta med det komplicerade alkoholproblemet. Jag menar med detta att även den, som inte säkert vet men som har mer eller mindre stark tro på att ett reklamförbud borde prövas, med gott samvete kan tillstyrka reservationen 1. Då följer vi vedertagna principer i riksdagsarbetet samtidigt som möjligheter till ytterligare vetande om spritreklamens verkningar erbjudes.

Jag hade tänkt sluta här, herr talman, men jag måste få bemöta herr Wiklund i Stockholm på en punkt.

När herr Wiklund i Stockholm berörde frågan om skadeverkningarna ställde han den retoriska frågan: Tror någon att vinagenterna skulle verka som några jultomtars? Jag frågar i min tur: Vill herr Wiklund underförstått påstå att vinagenterna vill verka för missbruk och indirekt skadeverkningar? Det är en mycket allvarlig beskyllning, särskilt som det i stället är så att den reklam som här avses gäller de kvalitativt bättre och därmed också dyrare dryckerna enligt principen: Drick mindre men bättre!

Herr WIKLUND i Stockholm (fp) kort genmäle:

Herr talman! Min replik skall bli

Vissa alkoholpolitiska frågor

mycket kort. Jag vill bara säga till herr Wennerfors, att fria utläggningar från hans sida finner jag ingen anledning att bemöta.

Herr JOHANSSON i Trollhättan (s):

Herr talman! För min del är jag helt nöjd med utskottets betänkande, och därför hade jag från början inte tänkt ta till orda här i dag. Men utvecklingen av debatten har gjort att jag gärna vill framföra några synpunkter när det gäller spritreklamen.

Närmast är jag förvånad över att man reser motstånd mot något som ändå måste te sig ganska naturligt, då vi har ett svårt alkoholproblem och anstränger oss för att minska alkoholskadorna i det svenska samhället. I detta läge framstår det för mig som helt naturligt att man inte tillåter spritreklam. Det gäller närmast att väga olika synpunkter mot varandra. Jag har all respekt för de näringsfrihetspolitiska synpunkterna, men mot dessa står de sociala strävanden som riksdagen ställt sig bakom. Det gäller huruvida man skall prioritera det enskilda vinstintresset eller de sociala strävandena. Den som utgår ifrån att det är samhällets skyldighet att se till att var och en får möjlighet att på vilket område som helst öka sin försäljning och därmed sina vinster skall självfallet tillåta hur mycket reklam som helst. Den som däremot anser att de sociala strävandena att minska alkoholskadorna är det väsentliga inser att man tvingas diskutera om man inte skall förhindra spritreklam.

Som herr Wiklund i Stockholm framhållit görs från olika håll försök att minska alkoholkonsumtionen. Från enskilda organisationer, från kommuner och från statens sida försöker man stödja upplysningsverksamheten, vilken möts av en spritreklam som har en motsatt effekt.

Även om vi i år har kunnat glädja oss åt en viss höjning av anslaget för

nykterhetsupplysning är detta dock mycket litet, och även om man på kort sikt inte heller enligt min uppfattning kan åstadkomma några större förändringar genom att upphöra med spritreklam förändrar man likväl själva den allmänna hållningen till de alkoholhaltiga dryckerna. Det finns en allmän attityd som man kan förändra.

Om reklamen inte har något värde, inte ger något resultat, skulle väl ingen göra reklam, men om reklamen har någon effekt — och det måste vi utgå från att den har — skapar den intresse för spritdrycker. Den glorifierar mer eller mindre detta bruk. Den gör konsumtionen av sprit lockande. Mot reklamen står den upplysningsverksamhet som vi från riksdagens sida anslår medel till och anser vara ett värdefullt inslag i samhället. När nu motstånd reses mot utskottsmajoritetens förslag är det, såvitt jag förstår, egentligen fyra skäl som åberopas. Till att börja med hänvisar man till den svenska riksdagens utredningstraditioner. Jag måste säga att när bevillningsutskottet avger ett betänkande, såsom det har gjort, bryter utskottet inte särskilt mycket mot utredningstraditionen i Sverige. Bakom utskottsmajoritetens skrivning står ledamöter med en lång och betryggande riksdagserfarenhet med utskottets ordförande, herr John Ericsson, i spetsen. Herr Wennerfors må ursäkta mig om jag tillmäter herr Ericssons riksdagserfarenheter större vikt än herr Wennerfors'. När herr Wennerfors uppfattar bevillningsutskottets betänkande som ett misstroendevotum mot regering och riksdag, så återstår för honom att visa att det är så.

Riksdagen har aldrig sagt annat än att man skall utreda de alkoholpolitiska problemen. Ingenting har sagts om metodiken, ingenting om att under tiden utredningen pågår får ingenting hända. När sedan herr Wennerfors talar om »utskott på villovägar» vet var och en att citatet är taget ur en tidning

Vissa alkoholpolitiska frågor

som står herr Wennerfors nära, Svenska Dagbladet. Det skulle inte förvåna mig om Svenska Dagbladet i morgon citerar herr Wennerfors. Så går det till i det politiska livet. Tidningar som står en nära citerar man i riksdagsdebatten, och närliggande tidningar citerar riksdagsmannen.

Nej, med hänsyn till riksdagstraditionerna lär det vara helt möjligt att skriva till Kungl. Maj:t på det sätt bevilningsutskottet med undantag av högermännen har föreslagit. Dess övriga ledamöter anser det inte oförenligt med detta förnämna utskotts traditioner att göra så.

Det andra skäl som åberopas är att konsumenterna skall ha ett fritt val. Hur inskränker man det fria konsumtionsvalet? Skulle man med denna motivering behöva tillåta vilken reklam som helst? Nog kan den som går in i en systembolagsbutik göra ett urval av de drycker han vill ha utan att dessförinnan ha studerat tidningarnas annonsspalter. Det bör vara möjligt för den konsument som vill orientera sig på detta område att göra det utan den reklam vi för närvarande har. Det skälet håller således inte.

Det tredje skälet är att denna reklam har en mycket liten effekt. Jag skall inte ta upp någon stor debatt om detta, men jag är ganska övertygad om att annonsörerna inte skulle fortsätta sin verksamhet, om inte annonserna gäve något som helst resultat. Påståendet om reklamens bristande inverkan står också i motsättning till ett annat påstående som man driver från det håll där man är mot ett reklamförbud, nämligen att man genom reklam kan föra över konsumtionen från brännvin till visky, konjak och liknande drycker. Om reklamen i det ena fallet inte har någon effekt, skall den väl inte heller ha det i det andra fallet. Om reklamen i det ena fallet verkar på ett sätt som man betraktar som nykterhetsfrämjande, bör den väl också i övrigt ha en effekt.

Man får nog välja ståndpunkt i detta avseende.

Det fjärde argumentet utgörs av en hänvisning till tryckfrihetsbestämmelserna. Naturligtvis är detta en allvarlig fråga, och vi har att pröva om de åtgärder vi vill genomföra stämmer överens med gällande tryckfrihetsförordning. Som grundlag är den övergripande, men mycket beror på hur dessa åtgärder utformas. Man kan givetvis forma förbudsbestämmelserna på ett sådant sätt att de råkar i motsättning mot tryckfrihetsförordningen, men de kan också få en sådan utformning att de inte gör det.

Låt mig få erinra om två saker. För det första har bevilningsutskottet föreslagit ett system, som innebär att partihandelsbolaget skall ställa upp som villkor för inköp att ingen reklam får göras. Det skall kunna åstadkommas genom att man i rusdrycksförsäljningsförordningen tar in bestämmelser härom. Hur en sådan bestämmelse kan stå i motsättning till tryckfrihetsförordningen har ingen kunnat visa för mig; jag väntar nu på att någon skall göra det här i debatten. Man har talat föga konkret på den punkten och utbrett sig i allmänna ordalag. Nog kan ett bolag, även om det är statligt, bestämma varifrån det skall köpa. Inte kan detta stå i strid mot gällande tryckfrihetsförordning.

För det andra vill jag påminna om den doktrinutveckling som ägt rum på detta område. Kanske jag inledningsvis bör fästa uppmärksamheten på att tryckfrihetsförordningens uppgift är att skydda yttrandefriheten som grundval för ett fritt samhällsskick. Om det är vi alla överens.

Men tryckfrihetsförordningen reglerar inte allt som rör tryckt skrifts innehåll. Därför hindrar den inte tillämpningen av bestämmelser som inte avser att ingripa mot tryckfriheten utan har ett annat syfte, t. ex. ett näringspolitiskt. Tidigare var man tveksam om huru-

vida man utanför tryckfrihetsförordningen kunde reglera förfarandet som gällde tryckt skrift. Därför infördes i tryckfrihetsförordningen en del bestämmelser som egentligen var främmande för denna förordning. Låt mig få erinra om att det sålunda under en tid fanns straffbestämmelser för inbjudan till otillåtna lotterier. Uppfattningarna har sedan förskjutits. Den kommitté som förberedde lagstiftningen om illojal reklam föreslog, att man i tryckfrihetsförordningen skulle införa bestämmelser om sådan reklam, men regering och riksdag gick en annan väg. Den särskilda lag om illojal reklam — som ju har sitt särskilda intresse i detta sammanhang och vilken antogs av 1931 års riksdag — bygger på den ståndpunkten, att man kunde anta bestämmelser om illojal reklam trots att sådan reklam kunde förekomma i tryckt skrift. Denna ståndpunkt prövades sedan av 1944 års tryckfrihetssakkunniga, som kom till samma uppfattning som 1931 års riksdag hade gjort.

Även om man ginge en annan väg än den som bevillningsutskottet har förordat gäller såvitt jag kan förstå, mot bakgrund av behandlingen av frågan år 1931 samt senare ståndpunktstaganden med utgångspunkt från samma grundsyn, att man till och med kan ha straffsanktionerade bestämmelser om förbud mot alkoholreklam utan att detta förhållande strider mot tryckfrihetsförordningen.

Herr talman! Jag ber att helt få avsluta mig till bevillningsutskottets betänkande på samtliga tre punkter.

I detta anförande instämde herrarna *Almgren* (s), *Lindberg* (cp) och *Gomér* (cp).

Herr WENNERFORS (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag måste ha trampat herr Johansson i Trollhättan på en mycket öm tå, eftersom han till och med slår en yngre och mindre erfaren riks-

dagsman i huvudet med en äldre och, som man säger, »tung» riksdagsman och utskottsordförande.

Jag framhöll, herr Johansson i Trollhättan, att jag genom åren hade bibringats stor respekt för bevillningsutskottets verksamhet. Med utskottet avsåg jag inte minst dess ordförande. Jag sade dessutom att jag blev överraskad över utskottets ställningstagande, och jag är fortfarande förbryllad över detta betänkande. Vidare förbehåller jag mig rätten att i denna talarstol framföra denna mening.

Herr JOHANSSON i Trollhättan (s) kort genmäle:

Herr talman! Självfallet får herr Wennerfors utveckla vilka synpunkter han vill från denna talarstol. Jag kände mig inte alls trampad på någon tå och jag tror heller inte att jag använde uttrycket »tung» riksdagsman. Jag har inte tillägnat mig det moderna talesättet på den punkten, men fortfarande har jag nog den uppfattningen att bevillningsutskottets ordförande representerar en längre tids erfarenhet av vad som är vedertaget i riksdagen än herr Wennerfors och säkert längre än vad jag gör.

Herr CARLSHAMRE (h):

Herr talman! Jag tillhör dem — och det gör väl alla ledamöter i denna kammare — som är djupt bekymrade för det tilltagande alkoholmissbruket och de sig snabbt utbredande alkoholskadorna. Jag är också för egen del beredd att medverka till långtgående åtgärder i syfte att begränsa dessa skador, även om dessa åtgärder skulle innebära en frihetsinskränkning för den majoritet av medborgarna som inte har några alkoholproblem.

Men, herr talman, fördenskull är jag inte beredd att biträda förslaget om ett reklamförbud sådant som detta nu är framfört, huvudsakligen därför att jag finner förslaget utomordentligt tveksamt

Vissa alkoholpolitiska frågor

i förhållande till vår tryckfrihetslagstiftning.

Flera talare har i debatten varit inne på den frågan, djupast gick väl herr Johansson i Trollhättan in på den. Frågan har berörts även tidigare. Jag har frapperats av hur många på ett ganska lättvindigt och självsäkert sätt lämnat den fråga åt sidan som för mig är en huvudfråga. »Jag tror inte att det föreligger något hinder ur tryckfrihetslagstiftningssynpunkt att genomföra ett reklamförbud» — ungefär så har orden fallit.

Denna fråga är, herr talman, en grundlagsfråga långt mer än en nykterhetspolitisk fråga. Det är en tryckfrihetsfråga, och den måste i första hand bedömas som sådan.

Låt oss tänka oss in i vad som händer om vi genomför ett reklamförbud sådant det här är tänkt. Sedan bryter någon ändå mot detta förbud. I en tidning införes en annons som gör reklam för någon alkoholdryck. Vad skall man då göra? Ja, exklusivt ansvarig för den annonsens innehåll är enligt grundlagen tidningens ansvarige utgivare. Han kan emellertid inte ställas till ansvar, ty det finns i tryckfrihetsförordningen inte något förbud mot en sådan annonsering. Att då söka upp någon annan inblandad, i detta fall leverantören som reklamerar för sin vara, och utkräva någon form av ansvar, utdöma någon form av påföljd från denne strider såvitt jag kan förstå mot tryckfrihetsförordningens både anda och bokstav. Det skulle visserligen bli en påföljd i icke juridisk ordning: ett av staten helägt bolag skulle utmäta påföljden i form av vägran att vidare saluföra denne leverantörs produkter.

Men är inte detta precis ett sådant kringgående av tryckfrihetsförordningens bestämmelser som förordningens upphovsmän lagt ned så mycken möda på att förhindra, när de med det ena uttryckssättet starkare än det andra inskräper att ansvar för tryckfrihetsbrott

inte får utkrävas i någon annan ordning än den som är stadgad i grundlagen? Ingen annan än den som ålagts det exklusiva ansvaret får ställas till ansvar för sådana förseelser. Jag tror, herr talman, att det kan bli en mycket egenomlig och besvärande situation. Om vi i detta land hade haft vad vi saknar, en författningsdomstol, skulle en sådan bestämelse utan vidare falla; den skulle helt enkelt inte tillmätas giltighet gentemot grundlagen.

Flera talare har, som jag redan nämnt, ansett farhågorna för att vi skulle fatta ett mot grundlagen stridande beslut överdrivna eller helt ogrundade.

Det finns emellertid auktoriteter som uppenbarligen är lika tveksamma som jag. I dagens nummer av tidningen Expressen finns en intervju med justitieminister Herman Kling, där han bl. a. säger: »— — — så oklart som rättsläget är vill jag inte lagstifta om reklamförbud utan att man direkt säger ifrån i grundlagen att det är förbjudet. Därför krävs grundlagsändring.» Justitieministern är alltså på det klara med att ett reklamförbud av här ifrågasatt slag icke kan införas utan grundlagsändring. I varje fall är han på det klara med att han inte själv vill medverka till en sådan lagstiftning. Det leder såvitt jag begriper till att om kammaren bifaller utskottsmajoritetens förslag, blir detta mer eller mindre ett slag i luften. Någon proposition till nästa års riksdag är icke att vänta därför att det krävs, säger justitieministern, en samtidig grundlagsändring, och en sådan kan icke åstadkommas vid nästa års riksdag.

Om det är brådska som är grunden för utskottsmajoritetens ställningstagande, att man vill ha fram en effektiv bestämelse så snart som möjligt utan att avvakta resultatet av den alkoholpolitiska utredningen, torde det syftet därmed redan vara förfelat. Det lär inte kunna gå så fort. En grundlagsändring kan ju inte genomföras annat än genom ett bekräftande beslut tidigast vid 1971

Vissa alkoholpolitiska frågor

års riksdag. Snabbare än så kan det inte gå, i varje fall inte — av det nyss citerade uttalandet att döma — så länge vår nuvarande justitieminister skall ha något inflytande på propositioner i sådana här frågor.

Jag tror, herr talman, att det väl förtjänar att mycket allvarligt övervägas om ett reklamförbud i sådan ordning som här är tänkt verkligen kan förenas med vår tryckfrihetslagstiftning.

Jag vill än en gång understryka, herr talman, att en grundton, en bärande princip, ja, man kan säga den bärande principen i vår tryckfrihetslagstiftning är att allt som icke är uttryckligen förbjudet, det är tillåtet. Det står till och med i tryckfrihetsförordningen att allting som inte är uttryckligen förbjudet i tydlig lag är tillåtet. Det är såvitt jag vet det enda ställe på hela lagstiftningsområdet där lagstiftarna här i landet har kostat på sig den något självvironiska anmärkningen, att lagen inte bara skall finnas utan att den skall vara tydlig så att det inte kan råda någon tvekan om att den gärning, som begåtts, verkligen är illegal, innan man skall kunna utkräva ansvar enligt tryckfrihetsförordningen.

I föreliggande ärende är det alltså inte fråga om att stifta någon lag alls, såvitt jag förstår, utan bara att genomföra en bestämmelse som ålägger ett statligt monopolföretag att utkräva det ansvar som staten såsom rättsvårdande organ själv enligt sina egna grundlagar skulle vara förhindrad att utkräva. Detta måste, herr talman, vara att kringgå tryckfrihetsförordningens bestämmelser och att bryta mot dess anda på exakt det sätt som grundlagsfäderna gjorde sig så mycken möda att för all framtid förhindra.

Herr JOHANSSON i Trollhättan (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är knappast möjligt att i ett kort genmäle ge sig in i en lång sakdebatt med herr Carlshamre.

Han hänvisar till ett uttalande av justitieminister Kling i dagens nummer av Expressen. Jag hör inte till de privilegierade som kan läsa vad som står i Expressen innan den kommit i tryck, och jag kan följaktligen inte här ta upp detta uttalande till någon diskussion, eftersom jag av naturliga skäl inte kunnat läsa Expressen.

Jag vill emellertid erinra om två saker. Först vill jag nämna att det finns ett uttalande i ett interpellationssvar 1955 av dåvarande justitieministern Herman Zetterberg. Det var ett svar på en interpellation som hade framställts av en annan högerman än herr Carlshamre, nämligen herr Svärd. Detta har jag haft tillfälle att läsa, och av svaret framgår att det finns möjlighet att lagstifta och att ingripa mot spritreklam i vissa former.

Jag vill för det andra fästa uppmärksamheten vid att skulle det förhålla sig på det sättet att man inte kan införa reklamförbud på detta område utan ändring i grundlagen, har ju riksdagen så mycket större anledning att skriva till Kungl. Maj:t i år, ty en ändring av grundlagen tar längre tid. Skall man genomföra en grundlagsändring 1970/71, måste den förberedas 1969.

Skulle man följa den väg, som högerreservanterna och herr Carlshamre förordar, nämligen att inte ta någon ståndpunkt nu utan avvakta alkoholpolitiska kommitténs arbete, kommer man — om denna tolkning av grundlagen visar sig vara riktig — i den situationen att man sedan utredningen framlagt sitt betänkande får ta upp frågan om en grundlagsändring. Nu ställs man inför en prövning av denna fråga. För min del anser jag det vara möjligt att med gällande grundlag genomföra vad bevillningsutskottet föreslagit. Den oklarhet i rättsläget som onekligen föreligger får man emellertid pröva.

Det finns större möjligheter att uppnå det resultat, som jag fick ett intryck av att herr Carlshamre eftersträvar om

Vissa alkoholpolitiska frågor

man i år skriver till Kungl. Maj:t på det sätt bevillningsutskottet föreslagit än om man skjuter på frågan till dess alkoholpolitiska utredningens slutbetänkande föreligger.

Herr CARLSHAMRE (h) kort genmäle:

Herr talman! Den enda ostridiga definitionen av vad som menas med en kvällstidning är väl, att det numera är en tidning som utkommer på morgonen! Jag är inte heller så privilegierad att jag kan läsa Expressen eller någon annan tidning innan den är tryckt. Men den är tryckt — jag har den här — men den kanske ännu inte hunnit ut i riksdagens klubbbrum. Det uttalande jag citerade är mycket kort, och jag kan upprepa det ännu en gång. Herr Kling säger:

»Det har ju sagts mycket fram och tillbaka om den saken. Men så oklart som rättsläget är vill jag inte lagstifta om reklamförbud utan att man direkt säger ifrån i grundlagen att det är förbjudet. Därför krävs grundlagsändring.»

Detta är vad justitieministern sagt, och det är såvitt jag förstår tveklöst.

Men han säger — och det säger jag också — att det har pratats mycket fram och tillbaka och att rättsläget är oklart. Om man ser tillbaka på detta ärendes handläggning så skall man finna flera ställningstaganden både för och emot. Just därför är det enligt min mening förvånande att bevillningsutskottets majoritet på flera sidor behandlar denna fråga utan att snudda vid tanken att den skulle kunna ha någonting med grundlagen och tryckfrihetsförordningen att göra. Det kan inte vara obekant för utskottets ledamöter att det verkligen rått stor tvekan på denna punkt, att sakkunskapen varit oenig och att frågan väl förtjänar att övervägas innan man inför förbud eller vidtar andra åtgärder.

Det är omöjligt att tvista om tidtabel-

len. Jag vet inte när alkoholpolitiska utredningen hoppas vara färdig, än mindre när den verkligen blir färdig. Det är möjligt att det kan hinna gå ytterligare en treårsperiod på detta sätt. Men klart står att även om det behov man vill tillgodose genom att fatta ett sådant beslut i dag är överhängande, så kommer det inte att kunna tillgodoses inom de närmaste åren — det förefaller uteslutet att en regering vars justitieminister har den anförda uppfattningen skulle komma att framlägga en proposition om reklamförbud utan att man samtidigt tar itu med en behövlig grundlagsändring.

Herr DICKSON (h):

Herr talman! Herr Wennerfors sade att alkoholen är vårt största sociala problem. Jag tror att han liksom jag hörde en av våra främsta experter på kriminologi säga just detta i går kväll. Det är av den anledningen jag har begärt ordet.

Alkoholen är en olycka och ett ont. Det vore bäst för mänskligheten, även för den del av mänskligheten som bor i Sverige, att alkoholen alldeles försvann. Den saken kan jag nu inte göra mycket åt och inte riksdagen heller. Men jag tycker att vad vi kan göra för att minska de tragedier som ideligen, varje dag året igenom, upprepas i hem och i offentliga sammanhang, det bör vi också göra.

Fastän jag också har mina små dubier i fråga om det rent formella i den här saken, kommer jag därför att rösta för bifall till utskottets hemställan under punkterna 1 och 3 men däremot för reservationen punkt 2. Detta är sålunda bara en röstförklaring, herr talman.

Herr NILSSON i Bästekille (h):

Herr talman! Det har varit en mycket lång debatt om det föreliggande betänkandet, och det kan man väl förstå,

Vissa alkoholpolitiska frågor

eftersom däri behandlas motioner i tre olika frågor. Jag har lyssnat mycket noggrant hela tiden, inte minst på resonemanget om starkspritreklam, och jag tror jag vågar säga att reklamens betydelse på det området är mycket starkt övervärderad.

Såvitt jag vet köper svenska folket fortfarande mest renat brännvin. Ingen förändring har inträtt i det förhållandet, men ännu har jag inte någonstans sett en annons för användning av renat brännvin. Indirekt fick jag medhåll av herr Johansson i Trollhättan, när han sade att ingen tror att den som går in på systembolaget inte vet vad han vill ha. Ingen läser väl annonser för att komma underfund med vad han skall köpa. En trägen kund på systembolaget vet nog vad han vill ha. Ett förbud mot reklam blir sålunda ett slag i luften.

Det var intressant att höra att justitieministern har förklarat att han inte anser sig kunna lägga fram ett förslag om förbud, med hänsyn till den oklarhet som råder i denna fråga. Jag tror att han har fullkomligt rätt. Därför spelar det ingen roll vilket beslut kammaren fattar i dag. Det blir ändå ingenting gjort på grund av frågans oklarhet.

Anledningen till att jag begärde ordet är naturligtvis den fråga som behandlas under punkten 3. Som alla känner till, kommer jag från Sveriges mest fruktproducerande län, och jag är huvudmotionär i frågan om tillstånd att tillverka cider. Utskottet skjuter denna fråga mycket lätt ifrån sig. Det framhålls i betänkandet att finansminister Sträng år 1963 tog avstånd från vad 1959 års utskänningsutredning hade föreslagit.

Sedan säger man att något nytt inte har framkommit. Då satt jag naturligtvis och väntade på att utskottet skulle redogöra för vilka nya problem som hade dykt upp och som hade medfört att utskottet vidhåller samma ståndpunkt som tidigare.

Herr Wiklund i Stockholm var den som gjorde det allra lättast för sig. Han sade att han utan motivering avstyrkte motionsförslaget. Det är ju ett enkelt och bra förfarande. Då slipper man ju motivera någonting.

Jag hyser den uppfattningen, herr talman, att utskottet här står fast vid sitt tidigare motstånd bara för att få spela den ståndaktige tennsoldatens roll. Jag har många gånger förklarat att jag anser att vi genom upplysning skall klargöra för människorna den skada som de kan förorsakas om de använder för mycket starksprit. Jag har därför i kammaren åtskilliga gånger framfört den synpunkten att man skall försöka få människorna att gå över till alkoholsvagare sorter. Jag vidhåller min uppfattning, och jag är inte ensam om den. Det har nämligen gjorts en förnyad framställning från hela Skåne — framför allt från mitt eget län men även från Malmöhus län — där man vet vad detta skulle kunna betyda, inte bara för yrkesfruktodlarna utan även för hemträdgårdarna. De som hade sina vägar ut till Bromma i Stockholm i fjol såg hur det stod till i fruktträdgårdarna. Där låg ett tredubbelt lager äpplen. Ingen människa kunde sätta sin fot någonstans utan att trampa på äpplen. Det fanns ingen möjlighet att sälja dem och få någonting för dem.

Det har sagts i debatten här att cidern särskilt skulle vara till för ungdomen. Jag har aldrig påstått det, vare sig i motionen eller från denna plats, och ingen annan har gjort det heller. Men så länge man tillhandahåller öl åt ungdomen och tar detta relativt lätt, bör man inte försöka uppmobilisera några särskilda skäl för åsikter att cidern skulle innebära någon fara.

Jag tror för min del att anledningen till motståndet mot cidern bara är att man inte vill tillåta den. Jag anser för min del att man borde kunna göra litet till gagn även för fruktodlingen i vårt land. I andra länder brukar man försöka stödja fruktodlingen. Jag vill klart

Vissa alkoholpolitiska frågor

deklarera, för att ingen skall kunna missförstå mig på denna punkt, att detta inte är den allra viktigaste åtgärden för att stödja fruktodlingen. Det finns många andra. Vi har framför allt satsat miljoner för att bygga upp ett ordentligt försäljningsväsen, och vi anser att vi har lyckats med detta. Vi har en ökad tillverkning av must — förlåt, herr talman, man säger inte must nuförtiden utan man säger juice, för att det låter finare, och det har vi heller ingenting att invända mot. Men jag kan inte med bästa vilja i världen förstå varför man inte skulle kunna gå oss till mötes genom att ge oss rätt att även tillverka cider. Det är ingenting som förstör människorna, det vet jag lika säkert som att jag står här.

Man har i utskottsutlåtandet utan vidare avstyrkt förslaget om rätt att tillverka cider. Utskottet menar att man inte skall ha den rätten. Jag tycker för min del att man även från motståndarsidan kunde ha sträckt sig så långt, att man gått med på yrkandet i reservationen om att överlämna motionerna till den sittande alkoholpolitiska utredningen. Då hade både jag och motståndarna till mitt förslag så småningom fått besked från denna utredning om att antingen motståndarna eller jag hade rätt. I så fall skulle vi ha fått upplysning om den saken. Men inte ens det har man velat gå med på. Därför undrar jag, herr talman, om det möjligen kan bero på att man inte är säker på att alkoholpolitiska utredningen skulle säga att införande av rätt att tillverka cider skulle vara livsfarligt för den svenska ungdomen. Det är det inte. Jag har lika stor ansvarskänsla som vilken annan ledamot som helst i denna kammare och vill inte att ungdomen på något sätt skall fördärvas, och den blir inte heller fördärvad härigenom.

Herr talman! Med denna motivering ber jag att få yrka bifall till reservationen nr 3 i förevarande betänkande.

Herr NILSSON i Agnäs (h):

Herr talman! Debatten har varit lång, och det är inte min mening att ånyo gå in på detaljer, men jag vill anlägga några principiella synpunkter.

Det är möjligt att reservanterna som står för reservationen 1 har pekat på någonting väsentligt när de återoppar, att den pågående utredningen i alkoholfrågorna bort föranleda att en delaktivitet inte nu begärs. Jag är också medveten om svårigheterna rent praktiskt när det gäller reklamförbud och tryckfrihet.

Men resultaten av alkoholtillverkningen, alkoholreklamen och alkoholförsäljningen är sådana i vårt samhälle att jag anser att katastroflarm bör utgå, och då är den åtgärd som motionärerna och utskottet begär en försvarlig aktivitet.

Alkoholkonsumtionen har blivit ett gigantiskt samhällsproblem. Alkoholen är som bekant ett dödande gift med återverkan på många områden. Det är inte nog med att den bryter ned och förkortar en individs liv, utan den medför förödande konsekvenser för vederbörandes familj och andra närstående samt för den samhälleliga människovården. Detta är så väl känt att aktivitet för nykterhet borde vara självskriven för varje politiker, och personligt avståndstagande från alkoholbruk förväntas av riksdagsmän, kommunalpolitiker, ledare av alla kategorier, ja, t. o. m. av idrottsmän och deltagare i olympiader.

För min del hade jag helst velat förbjuda all tillverkning av starksprit. Jag är liksom herr Dickson medveten om att detta inte är möjligt, men jag skulle önskat att så vore fallet, ty jag tror det hade tjänat samhället. Potatis och brödsäd bör användas på annat sätt i en svältande värld än till framställning av alkohol. Jag har många gånger stått förvirrad inför AB Sveriges affärer på detta område. Jag hör folk tala om att man får in så mycket pengar i statskassan genom spriten, den ger ju skatteinkomster, men det måste vara en ytterst dålig

Vissa alkoholpolitiska frågor

affär. Spriten kostar oss oerhört mycket mer. Platserna på våra sjukvårdsinrättningar är inte flera — och det är dessutom så hård konkurrens om dem — än att de inte borde upptas av alkoholens offer. Därtill kommer alla sociala omkostnader.

När det gäller reklamen kan jag förstå dem som säger att annonserna om olika spritsorter inte har bidragit till en ökning av konsumtionen. Jag är inte säker på att de har rätt, men jag medger att frågan tål att diskuteras.

En sak tycker jag inte har kommit fram i denna debatt eller i debatten i övrigt, nämligen att dessa annonser i pressen med bilder av buteljer och glas — annonser som bibringar oss den uppfattningen att alkoholbruket är en vanlig företeelse — bidrar till hela andan i samhället. Folk får omedvetet eller medvetet den uppfattningen att det »hör till» att dricka alkohol. En annan sak är att folk inte funderar så mycket över vad annonsen säger om att man bör köpa just den eller den sortens brännvin. Särskilt ungdomen får den uppfattningen att sprit hör till i de vuxnas värld och är en ofrånkomlig och ofarlig del av sällskapslivet, ja, till och med av livet.

I detta sammanhang, fastän frågan inte diskuteras just nu, vill jag säga några ord om ölreklamen. Vi möter outhörligen den lustiga annonsen, som egentligen inte är så lustig, med en bild av två herrar med deformationer näsor och i lumpiga kläder som hålls ihop av säkerhetsnålar. Den ene frågar när en öl smakar bäst och får svaret: »Hver gang», ett av de utländska uttryck som det svenska folket torde känna bäst till vid det här laget.

Vad åstadkommer nu denna reklam? Jo, den lägger ett försonande skimmer över en förödande last. Det är enligt min mening mycket upprörande att reklamerna på det sättet. Denna reklam är en fälla för vår ungdom. Den stimulerar till ökad alkoholförtäring och till uppfatt-

ningen att det är en vanlig företeelse att folk dricker alkohol.

I detta sammanhang vill jag nämna ett par ord om herr Åkerlinds motion, som också tar upp frågan om tobaken. Barnens rökvanor i vårt land är ju mycket alarmerande. Vi måste fråga: Vad kommer rökningen, som breder ut sig i allt tidigare åldrar, att kosta dessa unga rökare i framtiden, och vad betyder den i samhällets budget för hälsovård? Det är ett skrämmande perspektiv. Nu möter vi också en oerhört omfattande reklam för tobak. Jag har mycket svårt att värja mig för tanken att det egentligen är en brottslig verksamhet som bedrivs, och jag har häpnat över att det under det gångna året till och med hänt att i våra reguljära flygplan i Sverige reklam för tobak har förekommit, t. ex. genom gratisutdelning av rökverk. Även här vill jag uttala min vädjan till mina kolleger riksdagsmännen att snarast lägga bort bruket av tobak för alltid. Jag hoppas att min vädjan inte är förmäten.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets hemställan under punkt 1.

Herr FRIDOLFFSSON i Stockholm (h):

Herr talman! Man har försökt påstå att skillnaden mellan utskottsmajoritetens förslag och högerreservanternas förslag är mycket stor. Jag kan inte finna att det föreligger någon väsentlig skillnad dem emellan. Högerreservanterna vill hänskjuta hela reklamfrågan till den alkoholpolitiska utredningen, men de har inte tagit ställning till själva sakfrågan, alltså om reklam skall tillåtas.

Utskottsmajoriteten vill dels förbjuda starkspritreklamen omedelbart, dels hänskjuta frågan om reklamen för öl och vin till alkoholpolitiska utredningen. Det är skillnaden — och den är som synes inte stor.

Nu verkar det som om man på vissa håll — jag förmodar av politiska skäl — vill framhålla högerpartiet som ett parti som pläderar för spritreklam.

Vissa alkoholpolitiska frågor

Det gör vi nu inte. Personligen har jag samma uppfattning som herr Nilsson i Agnäs, att starkspritreklamen är farlig. Men jag tror inte att den är farligare än öl- och vinreklam. De som arbetar med alkoholskadade här i landet har deklarerat att vissa ölreklamkampanjer har haft mycket negativ effekt. Alla minns vi väl också den stora öl-kampanj som pågick i våras. Då kunde man överallt här i staden se en affisch som visade ett ölstop med en etikett på vilken det stod »Pripps öl» och i anslutning till det texten: »Vad vore livet utan törst?» Jag tror att den reklamen är lika farlig som den starkspritreklam som då och då förekommer i bl. a. tunnelbanan.

Herr talman! Jag har velat deklara denna min uppfattning. Eftersom jag — i likhet med de allra flesta här i salen — är emot reklam för alkoholhaltiga drycker kommer jag givetvis att rösta med utskottet när det gäller förbud mot starkspritreklam.

Herr ÅKERLIND (h):

Herr talman! Jag finner för min del herr Johanssons i Trollhättan framställning av utskottsordföranden som en bättre riksdagsman än herr Wennerfors tyda på att herr Johansson inte vill acceptera jämlikhetssynen i riksdagsarbetet utan i stället är genomsyrad av ett sådant elittänkande som man från socialdemokratiskt håll beskyller oss på den borgerliga sidan för.

Jag har, trots att jag inte är en lika framstående riksdagsman som utskottsordföranden eller ens har samma erfarenhet som herr Wennerfors, tillåtit mig att väcka en motion i denna fråga. Denna motion tillhör dem som nu har tillstyrkts av utskottet, och jag kommer därför givetvis att i detta avseende rösta för utskottets hemställan.

I min motion har jag även yrkat att man skall försöka stoppa reklamen för tobak och alkohol samt de olika for-

merna för begynnande narkotikareklam. Den del av motionen som avser tobaks- och narkotikareklamen kommer så småningom att tas upp i ett utlåtande från andra lagutskottet.

Vad jag i detta sammanhang framför allt vill understryka är vikten av att man verkligen försöker komma till rätta även med den indirekta alkoholreklamen, som herr Eriksson i Bäckmora tidigare mycket vältaligt redogjorde för och som är mycket allvarlig. Om man förbjuder direkt reklam, måste man också skaffa sig tillräckliga möjligheter att motarbeta den indirekta reklamen, så att inte den effekt man sökt undvika i stället nås på denna väg.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN yttrade:

Utskottets hemställan företages till avgörande med iakttagande av den i reservationerna tillämpade uppdelningen.

Alkoholreklamen

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 1); och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 56, såvitt avser alkoholreklamen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 1) av herr Yngve Nilsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter

intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 134 ja och 31 nej, varjämte 21 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Kontroll över bryggerinäringen

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 2); och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 56, såvitt avser kontroll över bryggerinäringen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 2) av herr Yngve Nilsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat

Vissa alkoholpolitiska frågor

verkställdes. Därvid avgavs 108 ja och 73 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Ciderfrågan

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 3); och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 56, såvitt avser ciderfrågan, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 3) av herr Yngve Nilsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 131 ja och 39 nej, varjämte 14 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Utskottets hemställan i övrigt

Bifölls.

Privata sjuk- och vårdhem

§ 12

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 50, i anledning av motion om införande av försäkring för begravningshjälp för utländsk medborgare som vistas i Sverige.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 13

Privata sjuk- och vårdhem

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 51, i anledning av motioner angående privata sjuk- och vårdhem.

Sedan utskottets hemställan föredragits anförde

Fröken ANDERSON i Lerum (s):

Herr talman! I sitt utlåtande över motionerna nr 501 i denna kammare och nr 407 i medkammaren hänvisar andra lagutskottet till en rad bestämmelser som reglerar möjligheterna att starta och driva enskilda sjuk- och vårdhem av olika slag, bestämmelser som ingalunda är okända för motionärerna. Det nya som har tillkommit efter det att motionerna väckts är ju den arbetsgrupp som socialstyrelsen tillsatt för att utreda frågan. Vi är också medvetna om att många av de enskilda vårdhemmen fyller en uppgift i en tid då efterfrågan på vårdplatser är större än tillgången. Vi vet att det finns hem som fyller högt ställda krav och som är ett värdefullt komplement till samhällets egna vårdinstitutioner. Ett faktum är dock att det i dag existerar en hel flora av vårdinrättningar av skilda slag och med olika benämningar, som *inte* uppfyller kraven på vad vi menar men en god vård. Inte sällan kan man i pressen finna skakande skildringar av hur äldre och sjuka vårdas i bristfälliga lokaler och av personal som inte fyller måttet när det gäller utbildning och som dessutom ofta är alldeles för fåtaliga.

Att de nu gällande bestämmelserna beträffande kontroll och tillsyn inte är tillräckliga kan tydligt utläsas av det yttrande från länsläkare och socialvårdskonsulenter som socialstyrelsen infordrat och som refereras på sidan 3 i utskottets utlåtande.

Svenska landstingsförbundet, som också yttrat sig över motionerna, pekar på den starka utbyggnaden av speciellt långtidsvården och anser att detta kommer att minska behovet av enskilda sjukhem.

Jag vill gärna i detta sammanhang vitsorda att den starka satsning på långtidsvården som pågår är av utomordentligt stort värde och att den på sikt väl kommer att minska efterfrågan av platser på enskilda hem. Men vi är alla medvetna om att det kommer att dröja ganska länge, innan man byggt i kapp det stora behov som finns. Under tiden måste man acceptera att det finns enskilda hem för olika behov. Men det måste ske en sanering av denna verksamhet. Det är nödvändigt att ställa sådana krav på enskilda hem när det gäller lokaler, utrustning, personal och vårdmöjligheter att vi med gott samvete kan hänvisa våra äldre, våra långtidssjuka och andra som behöver en skyddad miljö till dessa. Vi har ju mer och mer kommit till den uppfattningen att de människor som behöver vård av ett eller annat slag inte bara bör ges nödortfört tillsyn eller vård utan bör kunna föra en dräglig och så långt möjligt är meningsfull tillvaro.

Vi motionärer tror inte att man kan få till stånd en förbättring av de enskilda anstalterna, om inte samhället erhåller mera insyn i deras verksamhet och större möjlighet till medinflytande än som nu sker. Det är mot denna bakgrund som vi har motionerat om en översyn av de nuvarande bestämmelserna.

Vi är givetvis mycket glada över den grundliga och välvilliga behandling som motionerna har fått i andra lag-

Interpellation ang. anvisande av statliga medel för Lutherhjälpens och Röda korsets hjälperksamhet

utskottet. I realiteten innebär väl utskottets skrivning att man har samma uppfattning som motionärerna och att skrivningen kan betraktas som i det närmaste en tillstyrkan av motionerna. Men vad vi framför allt avvaktar med stort intresse är vad den arbetsgrupp som socialstyrelsen tillsatt kan åstadkomma. Vi hoppas innerligt att den skall kunna anvisa vägar, som gör det möjligt att på ett bättre sätt än hittills sörja för de grupper av medborgare som behöver hjälp och vård men som av olika anledningar inte kan beredas plats på de landstings- och kommunägda institutionerna.

Jag har givetvis, herr talman, icke något som helst annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan, men jag har ansett det vara angeläget att framföra dessa motiveringar för de motioner som nu behandlas.

Vidare yttrades ej.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 14

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 52, i anledning av motioner om befrielse för hemvärnsmän i vissa fall från repetitionsövning.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 15

Interpellation ang. anvisande av statliga medel för Lutherhjälpens och Röda korsets hjälperksamhet

Ordet lämnades på begäran till

Herr THYLÉN (h), som yttrade:

Herr talman! Med största intresse har man under sommaren och hösten kunnat följa utvecklingen i Biafra. Jag tror knappast någon har kunnat undgå att känna stark medkänsla för den lidande

befolkningen, och vi har med tacksamhet noterat de hjälpsatser som har utförts av Röda korset och Lutherhjälpen. Det är inte endast mycket storslagna personliga insatser som utförts, utan man har också kunnat tillskjuta ekonomiska belopp av icke obetydlig storlek.

Man befarar nu emellertid inom organisationerna, att man kommer att bli tvungen att inskränka på hjälpsändningarna av den anledningen att de ekonomiska resurserna håller på att tömmas. För Biafra, och då i första hand för de svältande barnen, skulle ett avbrott av hjälpsändningarna komma att innebära förnyade lidanden. Av denna anledning framstår det som angeläget att vi i humanitetens tecken satsar de medel som behövs för ett fortsatt hjälpprogram.

Med stöd av det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till hans excellens herr statsministern få rikta följande fråga:

Är man från regeringens sida beredd att ställa medel till förfogande för att möjliggöra att den nuvarande hjälperksamheten, som bedrivs av Lutherhjälpen och Röda korset, kan fortsätta?

Denna anhållan bordlades

§ 16

Anmälades följande motioner:

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 129, angående revidering av läroplan för grundskolan, motionerna: nr 1257, av herrar *Dockered* och *Gustavsson* i Alvesta,

nr 1258, av herrar *Elmstedt* och *Sundkvist*, samt

nr 1259, av fröken *Wetterström m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 137, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 6 juni 1968 (nr 430) om mervärde-

skatt, motionen nr 1260, av herr *Öhvall m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 140, angående riktlinjer för det frivilliga skolväsendet, motionerna: nr 1261, av herr *Enskog m. fl.*, och nr 1262, av fröken *Wetterström m. fl.*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 143, med förslag till lag angående ändring i lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse, m. m.,

motionen nr 1263, av herr *Gustafson* i Göteborg *m. fl.*

Dessa motioner bordlades.

§ 17

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 13.24.

In fidem
Sune K. Johansson